

LLUC

JUNY 1969

ARGENTERIA D'ESTILS DIFERENTS,
ORFEBRERIA ARTÍSTICA,
ESPECIALITAT EN OBRES D'ART
RELIGIÓS

JOIERIA CODA
DE
LLUIS CODA

I CIA.
BROSSA I JAUME II
TEL. 212517
PALMA DE MALLORCA

Corderia
Català i Riutort, S. L.

Llongeta, 14 — Tel. 221761 — Palma

**GALLETES QUELY
I CAN GUIXA**

NOMÉS FABRIQUEN QUALITAT

Banderins

SALMA

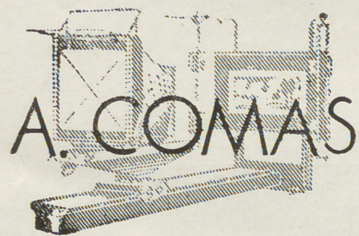
Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150 - 2.^{on} - 1.^a

Telèf. 252633

PALMA DE MALLORCA

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

DAES

CONFECIONS I BRODATS

Colón, 32 - Tel. 211358

PALMA DE MALLORCA

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes

Guarch

Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10

Davant la Diputació — PALMA

CERERIA BARCELO

Ciris litúrgics per a la Santa Missa i
Exposició del Santíssim

C. dels Oms, 116 — Palma de Mallorca

Correu dels amics

Una carta de les Monges Benedictines de Manacor

Sr. Director de la revista
LLUC.

Unes lletres per comunicar-li una bona nova, que tal vegada serà interessant per als lectors de LLUC.

La nostra Comunitat el passat dia 10 va quedar constituïda com a Monestir benedictí de la Santa Família. Fundada en 1907 amb el títol de Serventes de la Santa Família, de vida contemplativa, el 30 de novembre de 1967 vàrem començar a viure segons la Regla de Sant Benet i el passat dia 10 d'abril vàrem professar solemnement dins l'Ordre de Sant Benet, incorporades a la Federació de Monges Benedictines de Catalunya i el nostre Assistent Religios, el Reverendíssim Pare Abat Dom Gabriel Brasó, Abat-President de la Congregació Benedictina de Subiaco, va venir de Roma per rebre la nostra professió, concelebrant amb ell aquest dia el reverendíssim P. Gaspar Munar, M. SS. CC., Vicari Episcopal de Religioses a Mallorca, el Rvd. don Jaume Cabrer el nostre Visitador i Rector de Sant Nicolau de Palma, el Rvd. P. Benet Colombàs, Prior de Binicanella, i altres preveres així com el Delegat de la Santa Seu per erigir el Monestir, el P. Joaquim Ribes, O. F. M.

El dia 11, l'endemà, totes les monges amb les Abadeses de Sant Pere de Barcelona, Presidenta de les Benedictines de Catalunya, de Sant Benet de Montserrat i de Sant Daniel de Girona, més l'Abadessa de San Pelayo de

Santiago de Compostela, Presidenta de les Benedictines de Galicia-León, van anar —érem 23 monges— a visitar el monestir dels nostres germans els monjos benedictins del monestir de Santa Maria de Binicanella a Son Servera. Allà ens esperava el Pare Abat Brasó i el P. Colombàs, i vàrem marxar tots, després d'aquesta fraterna visita, cap al Santuari de Lluc, per posar la nostra comunitat als peus de la Verge de Lluc, dins el cor de Mallorca, desitjoses de formar, amb els altres onze monestirs de monges contemplatives de Mallorca, el cor contemplatiu de l'illa, dins la pregària, el treball, la penitència i el silenci, per bé de tots els germans, els homes d'avui, amb els seus problemes i esperances.

Pot ben creure que la nostra visita col·lectiva, monjos i monges de Sant Benet de Mallorca a la casa de Santa Maria de Lluc, ens va unir més a l'illa, per servir a tots dins la pregària de cada dia.

Ben afectuosament,

Roser Pujol, O. S. B.
Piora

NOTA. — Per haver-nos arribat amb retard, ens veim obligats a deixar per al vinent número algunes altres cartes al Director; entre elles, una molt interessant, de Mn. Miquel Julià, donant contestació a unes preguntes formulades en el número de maig passat per Isabel Vidal, de Santanyí. Suplicam a tots una mica de paciència.

Sumari

Correu dels amics	1
Les dues ciutats, per Miquel Gayà	3
Un article oblidat de Joan Alcover, per Josep Massot i Muntaner	4
La XXXI Conferència Internacional d'Instrucció Pública i l'educació per la comprensió internacional, per Llorenç Vidal	6
L'esperit religiós de Mn. Costa i Llobera, per Mn. Manuel Bauçà	8
Conversa amb Joan Miró, per Guillem Morey	10
Tres poemes, per Joana Serra de Gayeta	13
Els malnoms, per Joan Miralles i Montserrat	14
Les associacions finlandeses d'estudiants, per Josep M. Palau i Camps	17
A la ciutat dels llibres	21
Posa-hi el dit	23
Recordances incertes, per Xavier Mas i Gibert	24
De l'arqueologia púnica a l'art del cinema, per M. Villangómez Llobet	26
Rosa dels vents	26

PORTADA:

Joan Miró, en la glòria dels seus setanta-cinc anys i al cim de l'art que li dona anomenada internacional, posa i contesta expressament per a la revista LLUC en una entrevista a les nostres pàgines interiors.

LLUC

Revista mensual

Any XLIX - Núm. 579 - Juny 1969

Direcció i administració: Pau, 3 - Palma de Mallorca
Telèf. 21 23 56

Director Periodista: GABRIEL FUSTER MAYANS

Director religiós: CRISTÒFOR VENY, M. SS. CC.

Subdirector religiós: GUILLEM CELIÀ, M. SS. CC.

Secretari: MIQUEL GAYÀ

Administració: JACINT RODRÍGUEZ, M. SS. CC.

Subscripció: 150 ptes. anuals

Estranger: 200 ptes. anuals

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. Cors - Balmes, 89 Depòsit legal: P. M. 276-1958

Perles de Manacor, S.A.

ALTA FANTASIA - PERLES - JOIERIA

Pl. Pius XII, 9 - Tel. 216548

PALMA DE MALLORCA

Telegrams: PERMASA

Casa Central: Pl. Rector Rubí, 8

Tel. 143 (3 línies)

MANACOR (Mallorca)

Fàbrica de Licors

Antoni Morey

LA BORSA DELS LICORS

Sant Josep, 15 - Tel. 69 - Binissalem

FILLA DE SEBASTIA FALCONER

MAGATZEM DE CORDERIA

ESPARTENYERIA

Sindicat, 66 - Tel. 222067 - Palma

FAIXES REINA

Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033

PALMA DE MALLORCA

Una Col·lecció

per als creients d'avui:

QÜESTIONS DE VIDA CRISTIANA

publicada

per l'Abadia de Montserrat

Preus de subscripció:

5 volums anuals: 200 pessetes

Les dues ciutats

Diguem-ne també: les dues temptacions. O les dues escapades. El regne de la terra i el regne de l'esperit. La ciutat dels homes i la Ciutat de Déu.

Són dues temptacions que han assetjat sempre el nostre cristianisme. Dues opcions que ja foren presentades —Déu i el Cèsar— al Mestre diví. Però l'Església, que és el misteri de Crist al llarg dels segles, representa l'acció salvadora d'un Déu que s'ha fet home amb nosaltres, d'un Déu que ha agermanat les coses de la terra amb les del cel. I Ell mateix s'ha identificat amb tots els homes: amb el qui passa gana, amb el desterrat, amb l'oprimit, amb el qui sofreix, amb el privat de la llibertat (Mt 25, 35-36). I es desagrada d'aquell qui presenta a l'altar la seva ofrena tot i no haver fet primer les paus amb el seu germà (Mt 5, 23-24). I a la revàlida final dels temps concedirà el premi a aquells qui hauran fet bé al proïsme, perquè en acollir aquest a Ell acolliren (Mt 25, 40).

La ciutat dels homes i la Ciutat de Déu. Són dues ciutats que en fan una. No podem cultivar un espiritualisme d'escapada, d'evasió de la cosa pública, de no voler saber-ne res de les coses temporals.

I al contrari. El desgavell de la humanitat, la Babel i la confusió del nostre viure són la conseqüència dels qui practiquen aquesta altra escapada de Déu.

Només tindrem la Ciutat de Déu en la mesura que edificarem la ciutat dels homes. Crist no ens vol del món, però sí en el món (Jo 17, 15-18). Hem de dur als afanys de l'home la llum de Déu. No podem proclamar un cristianisme només d'oració i de pietat; ni, altrament, podem exercir una vida d'acció que no s'assenti en la roca ferma de l'oració i el tracte amb Déu.

L'Església és una institució de serveis divins, mes els homes de l'Església —els laics principalment— hem de presentar al Senyor els nostres serveis humans. L'Església ens canalitza sacramentalment els beneficis de la ciutat celeste, mes els homes que formam aquesta Església hem de canalitzar vers el cel el nostre benefici a la ciutat terrestre.

Res de tot quant sigui humà no ens pot esser indiferent. Una temptació —aquesta indiferència—

sovint ben pròpia dels qui freqüentam el temple, qui, en lloc de sortir per la porta gran cap al carrer, voldriem a voltes arredossar-nos en la sacristia. Tot quant pertany o és objecte de les inquietuds dels homes ha de merèixer la nostra atenció a fi d'aplicar-hi criteris de justícia i de santedat, mai punts de vista intolerants o d'exclusivisme.

Construint la ciutat dels homes construïm la Ciutat de Déu. Podran els cataclismes o les persecucions esbucar la nostra obra humana, mes tot allò que hi haurem aportat quedarà sempre més com una contribució a la Ciutat de Déu. I uns com a manobres, altres com a mestres o com arquitectes però tots sota la suprema jerarquia de l'Esperit, hem d'afanyar-nos en aquesta construcció humana. Cadascú amb els talents propis, que és tant com dir amb les possibilitats pròpies, exercint cadascú la seva vocació amb tota diligència i dignitat.

Vista amb ulls així, també hi veim cobrar una enorme dimensió espiritual en la tasca més humil de qualsevol jornalero, o en la vocació específica —engrandida a nivell d'un servei sacerdotal— del cap d'empresa, del jurista, del metge, del catedràtic, del poeta, de l'intel·lectual.

Construir la Ciutat de Déu construïm la ciutat dels homes! La ciutat concreta del país i la terra nostra. La ciutat que parteix dels nostres desnivells històrics i se projecta en les albes del nostre destí. Ai dels qui amb criteris tancats, sense avançar d'acord amb el temps i els signes que l'anuncien, se queden mans fentes a un racó inhibint-se o, potser pitjor, apedreguen la pròpia teulada! I ai d'aquells qui, com Judas, es serveixen del tresor de tots en profit egoista! Ai del sacerdot i del levita qui, davant d'un ferit a la vora del camí, el veuen i passen de llis! Ai d'Epuló el ric, insensible davant les nafres de Llätzer l'impotent! Aquests pecats tenen, avui i sempre, una vivència pràctica entre nosaltres. Són, en uns, l'escapisme, el passar de llis, l'evasió d'un espiritualisme de via estreta, sense horitzons humans. Són, en uns altres, aquest materialisme sense entranyes, aquesta idolatria de la carn, un replegament avariciós que és del món i en el món està cavant sa pròpia ruïna.

Miquel GAYA

Un article oblidat de Joan Alcover

per Josep MASSOT I MUNTANER

Regirar papers vells, sovint fa perdre el temps i la paciència, però de tant en tant dona sorpreses ben agradables. Una d'elles ha estat la descoberta, a les pàgines del setmanari **La Veu de Catalunya**, del segle passat, d'un article de Joan Alcover no inclòs a les seves **Obres completes** (Barcelona, Editorial Selecta, 1951), ni esmentat, que jo sàpiga, per ningú, tot i que fins ara és, si no m'equivoc, l'escrit en prosa catalana més antic que conservam d'ell.¹

Per a mi, aquest treball alcoverià té un interès particular perquè es refereix a l'obra —massa oblidada encara— de Marià Aguiló. Forma part d'un número extraordinari que **La Veu de Catalunya** li dedicà el 25 de juliol de 1897 —un mes i mig després de la seva mort—, amb la col·laboració de Josep Torras i Bages, Frederic Mistral, Teodor Llorente, Miquel Costa i Llobera, Narcís Oller, Agustí Valls i Vicens, Gabriel Alomar, F. Bartrina, Joan Alcover, J. L. Estelrich, Artur Masriera i Antoni M. Alcover.

Joan Alcover parla sobretot de l'Aguiló poeta, «romàntic a la catalana, situat en la confluència del món tradicional i el món modern», i el compara amb Federico Balart, «poeta de gran reputació» que, al costat de Marià Aguiló, resulta «gris i prosaic».²

Alcover demana «amb gran desig que es publiqui l'aplec de les [poesies] que ha deixat escrites» Marià Aguiló. El 1925, tindrà ocasió d'anunciar que «En Francesc Matheu prepara l'edició completa, demanada amb insistència per la gent de bon gust» que contribuirà a «indemnitzar l'ombra de Marià Aguiló» del «llarg exili en què les noves generacions l'han mantinguda».³

Al parlament de l'any 25, Joan Alcover es mostra més crític que no a l'article de 1897, però les conclusions són, de fet, idèntiques: «Per acabar, en prova de franquesa —diu—, no negaré que l'Aguiló, com a rimaire, no es preocupava de donar al seu instrument líric varietat de registres. No abunden els recursos tècnics en la seua metrificació, un poc monò-

tona i mancada de flexibilitat i d'harmonia. Però en molts de fragments el vigor de conceptes, l'emoció viril, el prestigi de la realitat viventa, banyada en llum d'illusió, irradien en la diafanitat d'una forma gentil i graciosa; i les hores de plenitud són prou nombroses i atractives per alternar entre les inspiracions més altes de la poesia catalana».⁴

Aquest article de 1897 és força important, encara, per un altre motiu: s'hi reflecteixen d'una manera ben clara l'actitud de Joan Alcover enfront de la Renaixença i la seva opinió sobre l'ús del castellà. No vull entrar en la qüestió tan debatuda i tan complexa dels orígens de la «conversió» d'Alcover, és a dir, del seu pas radical de la literatura castellana a la catalana, qüestió sens dubte simplificada i poc o molt mitificada pel mateix poeta.⁵ Em sembla oportú, però, d'assenyalar que l'article que coment demostra prou que Joan Alcover el 1897 coneixia i estimava la nostra Renaixença, «la creuada restauradora de la **morta viva**» (el fet mateix que usi aquesta expressió, n'és una prova evident), «sorda palpitació del despertar de la pàtria», sepultada «dins les ones de l'olvit i l'indiferència seculars».

Més encara: segons Alcover, Marià Aguiló «va obeir irreflexivament a la necessitat imperiosa de cantar en la llengua nadiua», seguint «les ensenyances de la musa popular». Aquesta musa popular, sentida dins les muntanyes de Mallorca, fou per a Aguiló «revelació definitiva de la poètica revolucionària que escrigué en son cor d'adolescent, perquè avorria per instint els temes convencionals que l'ús d'una llengua externa imposava, divorciant el poeta de l'home i condemnant l'esperit del poeta a **estranyament perpètuu**» (els subratllats són d'Alcover).

¿Qui no pensarà, llegint aquestes afirmacions, en el mateix Alcover, que al famós Discurs de l'Ateneu de 1906 confessava que «el temperament, el caràcter, la verdor de la joventesa, poc inclinada a obrir al públic de pinta en ample les intimitats del cor; l'orgull,

avar de llàgrimes, que refrena l'emoció per elegantitzar-la i mescla una punta d'ironia amb les efusions de la tendresa», li «feien preferir la Musa de l'enginy, de la invenció, de la gràcia, de la fantasia, a la Musa del sentiment; l'agredolç d'una amable filosofia poètica a les franques expansions de l'ànima?»⁶

El 1897, «l'única parla de l'emoció no s'imposava encara», però sens dubte Alcover ja havia tingut ganances més d'una vegada de llançar «com una disfressa, la toga de la dignitat patrícia» amb què cobria «els tremolors i les ferides com si fossen misèries inconfessables».⁷ Assenyalem, de tota manera, que aquest mateix any 1897, Alcover havia escrit amb entusiasme —si no amb inspiració— sobre *La llengua patria*, «la materna llengua» que «enlaza los pueblos de la América española | con la patria común».⁸ No és estrany,

doncs, que el P. Francisco Blanco García, en estudiar la literatura espanyola del segle XIX, afirmàs: «También hay en Mallorca quien, sustrayéndose en parte a la influencia del **Renacimiento** en boga, prefiere formar con los que piensan y cantan en el gran idioma nacional.»⁹ Quan sortirà algú que s'animi a fer un llibre sobre les paradoxes de Joan Alcover?

I potser que ens deixem estar de preàmbuls i transcrivem ja el text alcoverià, procedent —com ja he mig dit— del vol. VII (1897) de *La Veu de Catalunya*, pàg. 251. He modernitzat l'ortografia, però respect tant com és possible les formes dialectals, encara que siguin incorrectes (**homida**, **sugestiva**, **codícia**, **tramontana**, **quant**, **mussa**, **montanyes**, **disertacions**, **sumergida**, **sabi**). Tots els subratllats són d'Alcover.

EL POETA

Amb la mort de l'Aguiló s'ha entroncat una font viva que temptava com poques la sensualitat estètica dels bons bevedors de poesia. Quins colors, quina força, quina màgica virtut de fer viatjar els esperits pels regnes de l'ideal, tot llenegant familiarment entre els aspectes més senzills de la mare terra! Ses aigües aromàtiques havien nascut en lo cor de Catalunya, però guaitant per l'ombra homida del nadiu paratge, s'hi reflectia el sol que il·lumina i escalfa totes les races.

Poetes més abundosos, n'hi haurà; però de més potència suggestiva, com ara diuen, que tenguen el do d'engolosir i fer-se desitjar amb més codícia, no en conec altres. Al costat seu, algun poeta de gran reputació, en Balart per exemple, me sembla gris i prosaic. Gran cosa és el clar enteniment, l'habilitat de tallista literari, el privilegi de sentir fonament un dolor humà, però no basta. Es precis aquell grau d'al·lucinació que sense fer perdre la tramontana de vista, sense descompondre l'equilibri de les facultats racionals, dóna a l'ensomni el relleu de la veritat i a la veritat l'atractiu de l'ensomni. A l'autor de Dolores, home raonable, massa raonable per esser gran poeta, li manca l'element il·lusionista, que no cal confondre amb l'element quimèric, el secret prestigiós de la raça de prínceps de la fantasia que destrüen la realitat suprema de la contingent i casualística, i projecten damunt ella l'inefable encís d'un altre món a on sols ells tenen entrada.

D'aquesta raça era D. Marian Aguiló, i aquest era, en mon pobre entendre, l'aspecte capital de sa personalitat literària.

No havien sonat els clarins de la creuada restauradora i ell ja cercava d'esma, amb mà febrosa, el pols de la morta viva. Amb la llet als llavis, la presentia i l'estimava abans que ella s'adonàs de si mateixa. Va obeir irreflexivament a la necessitat imperiosa de cantar en la llengua nadiua, quant encara no es parlava de catalanisme, perquè les ensenyances de la mussa popular, allà, dins les montanyes de Mallorca, foren per ell revelació definitiva de la poètica revolucionària que escrigué en son cor d'adolescent, perquè avorria per instint els temes convencionals que l'ús d'una llengua externa imposava, divorciant el poeta de l'home i condemnant l'esperit del poeta a estranyament perpètuu. Va traduir en lo ritme viril de ses estrofes, animades, orgàniques, la sorda palpitació del despertar de la pàtria; i fou dels qui donaren fe de sa existència, no amb disertacions i raciocinis, sinó llançant-se dins les ones de l'olvit i l'indiferència seculars, i tornant a la llum amb proves vives de la riquesa sumergida.

Tot per obra i gràcia de sa intuïció de poeta. L'erudit, el filòleg, el col·leccionista, fins el patrici, eren components o derivacions de la personalitat del poeta, que a tots, tal volta a pesar seu, los abrigava. Per contemplar i assaborir, no per catalogar,

per gola d'artista, no per la freda curiositat del sabi, caçava mots i formes de llenguatge i atresorava preciositats literàries.

Era un romàntic a la catalana, situat en la confluència del món tradicional i el món modern; podrien aplicar-se a ses inspiracions aquells dos versos de son Idil·li casolà:

De lo nou té la bellesa
i el misteri de lo antic.

Mil voltes ens dolíem sos admiradors de que abandonés el conreu de la poesia; i ara demanam amb gran desig que es publiqui l'aplec de les que ha deixat escrites.

JOAN ALCOVER

NOTES

1. *El cafè* (*Obres completes*, 323-324) és de deu anys abans, però no fou publicat fins al 1922 (*ibid.*, 793).
2. Poes anys més tard, Alcover escrivia a J. L. Estelrich que un article de Balart sobre Costa «es deficiente y no muy atinado, a mi juicio [...]». Decididamente no nos entendemos con esos señores de por ahí» (*Obres completes*, 678). Encara el 1921, afirmava a *La Vanguardia* que Clarín «colocó a Balart muy por encima de sus merecimientos» (*ibid.*, 660).
3. *Obres completes*, 201.
4. *Ibid.*
5. Vegeu sobre això els articles de B. PORCEL, *Juan Alcover, testimonio de una sociedad*, «Destino», núms. 1474 (6 novembre 1965), 1476 (20 novembre) i 1477 (27 novembre), i els de J. M. LLOMPART, *En torno a Juan Alcover*, «Diario de Mallorca», 25 març 1966, 1 abril, 22 abril, 6 maig, 13 maig i 20 maig. Hi ha noves dades a la *Contribució a l'epistolari de Joan Alcover*, anotat per M. GAYA (Barcelona 1964), 30, 33, 40, 41-42. De passada, pot ésser interessant de consignar l'opinió de José M. de Cossío, segons el qual «la crítica [de Madrid] fue justa, y hasta generosa, con Alcover» (*Cincuenta años de poesía española*, II (Madrid 1960), 944).
6. *Obres completes*, 277-278.
7. *Ibid.*, 278.
8. *Ibid.*, 524-525.
9. *La literatura española en el siglo XIX*, II, 2.ª ed. (Madrid 1903), 378. És significatiu que el tercer volum del P. Blanco, dedicat a les *literaturas regionales* (Madrid 1894), ni tan sols esmenta el nom d'Alcover.

Avis al lector

A l'article Tomàs Aguiló i la poesia popular, publicat al número del passat mes d'abril, cal ampliar el darrer paràgraf que figura a la primera columna de la pàgina núm. 9, de faisó que digui:

...«i les repetís escurçant-les (el poema té cinquanta-dos versos) i modificant-les una mica».

La XXXI d'Instrucció per la

per Llorenç VIFAL

Convocada per la U.N.E.S.C.O. en col·laboració amb el *Bureau International d'Education*, es va reunir a Ginebra, del dia primer al desè de juliol de l'any passat la XXXI Conferència Internacional d'Instrucció Pública, per estudiar dos projectes de treball d'educació comparada relatius a «L'educació per la comprensió internacional com a part integrant dels programes escolars» i «L'estudi de medi a l'escola», els quals, prèvies les informacions, deliberacions i discussions entre els representants dels diferents països congregats, foren aprovats com a recomanacions als ministeris d'educació de tots els estats.

La recomanació referent a l'educació per la comprensió internacional, que du el número 64 de les elaborades per les successives conferències internacionals convocades pel *Bureau International d'Education*, primer, i conjuntament pel B.I.E. i la U.N.E.S.C.O., després, és un document d'una importància excepcional, tant en el camp de l'educació escolar, com en el de l'educació difusa que emana de totes les constel·lacions educatives. Abraça un preàmbul i cinquanta tres articles, que contenen els principis directors de l'educació per la comprensió internacional i normes concretes destinades a promoure la modificació de les disposicions oficials i administratives i l'actualització dels estudis i activitats a les escoles primàries i secundàries pel que fa a les distintes matèries docents, al material i medis auxiliars, als mètodes d'ensenyament, a les activitats ecolars i extraescolars, a la preparació del professorat, a les investigacions i activitats experimentals, i a les relacions i intercanvis internacionals.

El punt de partida radica en l'afirmació de la «Declaració Universal dels Drets de l'Home» en la qual es proclama que l'educació «ha d'afavorir la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i tots els grups racials o religiosos, així com el desenvolupament de les activitats de les Nacions Unides pel manteniment de la pau», i propugna la necessitat de despertar en-

Conferència Internacional Pública i l'educació comprensió internacional

tre la infància, l'adolescència i la joventut, per tots els mitjans d'educació i durant tots els graus de l'ensenyança, els «ideals de pau, d'humanisme, de llibertat i de solidaritat internacional, així com tots els altres ideals que contribueixin a l'acostament dels pobles». Els procediments, que admeten una gran matisació de possibilitats i de formes personals, estan amplament especificats i esboçats en l'articulat de la declaració.

Molt interessant resulta transcriure aquí els set primers punts de la recomanació, en els quals s'anuncien els principis fonamentals. Diuen així:

1. L'educació en tots els seus graus ha de contribuir a la comprensió internacional.

2. L'educació ha de contribuir a fer conèixer millor als joves el món i els seus habitants i a engendrar actituds que desenvolupin en ells en front a les altres cultures, a les altres races i a les altres formes de vida un esperit d'apreciació i de respecte mutus. L'educació ha d'il·luminar les relacions entre el medi i les formes i nivells de vida. Presentant de manera objectiva les diferències que existeixen sobretot en matèria de sistemes polítics, econòmics i socials, ha d'insistir sobre els valors, les aspiracions i les necessitats comunes a l'existència i a la consciència dels diferents pobles.

3. L'educació ha de mostrar que el progrés de les coneixences humanes resulta de les contribucions dels diversos pobles del món i que totes les cultures nacionals han estat enriquides per les aportacions de les altres cultures i encara ho són.

4. L'educació ha d'encoratjar el respecte als drets de l'home i la seva observància en la vida quotidiana. Ha de posar en relleu el principi de la igualtat dels homes i de l'esperit de justícia que troba la seva expressió a la Declaració universal dels drets de l'home, subratllant que

aquest principi implica un respecte igual per tots els sers humans, sense distinció de raça, de color, de sexe, de llengua, de religió, d'opinió política o de qualsevol altre opinió, d'origen nacional o social, de fortuna, de naixement o de cap altre situació.

5. L'educació ha de contribuir a donar a cada alumne i a cada estudiant el sentit de la dignitat humana que s'oposa a tota dominació de l'home sobre els seus semblants. Ha de fer tot el possible per despertar en els joves el desig de comprendre els problemes econòmics i socials del seu país i de la seva època, i els ha d'aportar una demostració objectiva dels efectes nocius del colonialisme, del racisme, de l'*apartheid*, de l'esclavitud i de totes les formes d'agressió.

6. És important que l'educació subratlli la igualtat de dret de totes les nacions, grans i petites, a regular la seva pròpia existència i a desenvolupar plenament tots els seus recursos culturals i materials.

7. L'educació ha de desenvolupar el sentit de la solidaritat internacional i de la interdependència de totes les nacions i de tots els homes. Ha de fer conèixer la necessitat de la cooperació internacional en el tractament dels problemes mundials, i mostrar que totes les nacions, sia la que sia la diferència dels seus sistemes polítics i de les seves formes de vida, tenen el deure de col·laborar a aquest fi, i que els interessa fer-ho. Per això, les activitats de les Nacions Unides i de les institucions emparentades han d'esser estudiades a les escoles».

Voldríem que una recomanació tan important trobàs el ressò que mereix entre els mestres i professors, i que els principis que defensa informassin completament la nostra educació, tan necessitada d'una vitalització renovadora que l'allunyi dels camins de l'exclusivisme, de la intolerància i del bel·licisme, i la faci caminar per rutes de germanor, de solidaritat i de pau.

L'esperit religiós de Mn. Costa i Llobera

per Mn. Manuel BAUÇA

Homilia predicada a l'Oratori de Cala Murta, en ocasió del XLVI Aniversari del traspàs del poeta, el diumenge dia 20 d'Octubre de 1968.

Germans benvolguts!

Estam celebrant una Eucaristia. Es una memòria. Una memòria del Senyor, a la qual hi ajuntam una altra memòria: Fa quaranta-sis anys morí Mn. Miquel Costa i Llobera. Estam reunits per recordar-lo. Res millor, quan feim memòria d'un amic i d'un mestre, que deixar que altra volta la seva paraula i el seu pensament religiós arribin fins a nosaltres.

Voldria que les meves paraules trametessin un poc de l'esperit religiós d'En Costa. He triat per això un recull de les primeres i de les noves poesies. No és possible separar la vida de l'obra, ni molt menys encara l'obra de la vida.

Quan l'any 1873 sortiren les primeres *Poesies*, perdurava aquella vivesa de la fe, pròpia de la infantesa, de la qual seguí donant proves evidents quan estudiava a Montissió. Aleshores veia la poesia a través d'un vel religiós que donà vibracions finíssimes a la seva arpa.

Una inquietud constant dins En Costa va esser l'elevació moral. En una *Cançó* demana als seus sentiments: «Volau amunt!» *Nocturn, Comparança, Per qué? De matí* són poesies, que encara que no primàriament religioses no poden tenir sortida en no esser d'un esperit autènticament religiós.

En *Juventut* sent les inquietuds del cor. Al adonar-se que «un desig sens mida del fons del cor li ha brollat», se troba en mig de dues etapes: la infantesa, de pures i pacífiques pregàries, i l'ample camp de la vida: en aquest moment crucial, demana a Déu l'ajuda necessària, sentint-se ple de confiança: ajuda i confiança que queden

sintetisades en els darrers versos de *Juventut*: «Senyor, Senyor, beneïume; / cor que bategues, avant!»

La millor poesia d'un autor és la que revela més l'esperit del mateix. El poema, dins el qual un artista aboca completament el seu esperit és la fita més alta del seu geni. Els primers ramells de fins ara s'ajuntaren des de la primera hora a l'arbre sublim del rocam de Formentor. El pi que lluita amb les ventades i el qual Déu unguí d'aroma, és la imatge més acabada de l'esperit d'En Costa. En aquest poema se veu clara la seva tendència a un ascetisme, no a la mida estoica del sofriment pel sofriment, ni de la lluita per la lluita, sinó a la mesura cristiana, a cops de venciment continuat. L'arribada està senyalada a les altures, on l'ànima té satisfetes les ànsies de cel i de llum pura. D'aquesta oda, sabem tots que el mateix Costa digué que va esser com la síntesi del poema no escrit de la seva existència.

La mateixa tendència ascètica se veu en *Marina*. Sobre el mar insegur de la vida, balandreja la nau de l'existència. El poeta aixeca la vista al cel, on parla de Déu l'estelada.

No cal adduir més exemples. Quasi totes les poesies ens parlen d'una elevació moral, on té perfecta cabuda la pietat i el contacte íntim del poeta amb Déu, a través de la naturalesa. Entrant ja dins el camí de la mística, hi ha poesies, que ens descobreixen remuntades a la contemplació de la suprema veritat i de la suprema bellesa. En *La Vall* sentim alens d'altra existència. La *Primavera* du també un abril millor que tots els de la terra. Una vegada llegida aquella

joia *Damunt l'altura* no se pot pujar a Formentor, allà dalt la creueta, sense que vénguin a la memòria les estrofes, que compendien tota l'emoció que pot sentir una ànima sensible i religiosa davant l'obra de Déu, bella i santa. Ens duen a adorar Déu, contemplant la naturalesa. Mouen els nostres genolls a que se dobleguin. Conviden els nostres sentiments a cantar «amb cels, mar i terra, / l'himne sagrat de l'amor.»

Per desgràcia, l'embat de la capital entebia aquests fervors religiosos. Llavors el seu estre fou capaç sols de vibrar davant sentiments de pàtria, com en *L'arpa*. Si en *Miramar* hi entra l'element religiós, és de manera impersonal i com a cosa històrica. Síntesi d'aquesta temporada de refredament és *Defalliment*. Quan ha minvat el fervor, el panorama de la vida es presenta davant els ulls envoltat de celatges grisencs. El desengany i la tristor li fan escriure *Sequedat*: «Floreta sens amor la vida mia.» No gaire després, l'hort de la seva vida comença a verdetjar de bell nou.

Torna reemprendre la volada. Desitja realisar en la seva vida el que cada colom puga una àguila tornar. La seva vida va pel camí del recolliment.

Arribam ja al terme de la seva joventut, al temps en què tenia ja decidida la seva vocació sacerdotal. *Virginal* i *Adorant* són el mirall de la seva ànima. La primera és una ofrena. Es l'afirmació de la seva vocació sacerdotal. Qualsevol comentari només entelaria la fragància que respira:

*Anima plena d'aubada,
cor novell, cor escollit,*

*¿Sents tu l'aroma exquisit
de la flor immaculada?
Si Déu de tu la volgués!...
Guarda la flor de bona hora,
que un baf lleuger ai! l'esflora,
i ja no brosta mai més.*

Adorant es la conjunció de la criatura amb Déu. Es sorprèn el moment d'entrega total, en plena possessió de la flor que trobarem dins *Virginal*:

*A vostres peus, oh Rei de la Victòria!,
jo el tir com una flor:
passau-li per damunt en vostre glòria,
passau sobre mon cor.*

*Sols que puga, morint a vostres plantes,
donar-vos un perfum.*

Es hora de tornar de la memòria d'En Costa a la memòria del Senyor. Es l'hora d'ajuntar aquesta pregària de la naturalesa —de la naturalesa de Formentor— a la pregària de la Creu. Oferirem el pa i el vi. Oferirem també la remor dels arbres, la calma i la tempesta del mar, l'aucell i l'estelada. Es vera que les nostres mans són pecadores. Estan adolorides. Qualque vegada l'angoixa del viure ha aficat l'unglada esqueixadora dins la nostra vida. Però pensem, germans, que aquestes ofrenes, la naturalesa i la nostra vida adolorida, abans d'arribar al Crist i al Pare, passaran per les mans de la Mare de Déu de la Puritat. Sien aquestes ofrenes, ja netes, penyora de mirada benevolent del Senyor sobre nosaltres i sobre el nostre poble. Així sia.

Electrofil

AISLANTS - CONDUCTORS - TERMOELECTRICITAT

Bartomeu Ferrà, 4 - Telèfon 21 42 55 - PALMA DE MALLORCA

conversa amb:

joan miró

Mentre feia camí per trobar-me amb aquest «homenot» que és avui En Joan Miró, anava pensant: De Mont-Roig —vora Tarragona— a Son Abrines —vora Palma— hi ha la distància d'un vol de passarell que coneix bé la posada on va. En Joan Miró, segons he pogut comprovar, viu un amor a la pairalia dins aquest anar i venir d'un lloc a l'altre lloc.

El capvespre s'esponjava amorosidament, sota un cel de turquesa, i es mesclava amb les tebiors primaverals. El fullam tendre dels ametlers semblava rondinar una benvinguda quan arribàrem el meu company i jo a Son Abrines per conversar d'art amb En Joan Miró. El molí, pintat d'un verd de verderol cansat, sentinella de la finca —Joan Miró ja l'hi trobà en instal·lar-se aquí—, és l'infant de casa que dóna a l'edifici un típic aire «mironià». S'entretén a regar l'hortet de joguina on hi creixen unes lletugues que fan mengera, mongeteres, i altres verdures.

Trucam. Una serventa mallorquina, de ben sana complexió, ens obre la porta. Entram a la primera sala, i tot seguit En Joan Miró, sortint del seu «sancta sanctorum», ens rep amb senzillesa i cordialitat. Ens fa passar a la sala on hi té tants de tresors d'art. Unes grans finestres panoràmiques ens conviden a guaitar vers la badia de Palma. Ens asseim a unes butaques que donen goig de descansar.

Es un vertader somni poder contemplar aquest fabulós conjunt d'objectes d'art. Un costellam eixut, buides les entranyes, prenia una actitud espiritual com d'ales desparades a cercar l'esperit fuit.

Començam la conversa:

—M'ha semblat un bell esforç, el d'En Pere Serra, per retre-us l'homenatge que mereixen els vostres setanta-cinc anys. Us haurà satisfet, no?

—Sí, n'he quedat content d'ell. La seva capacitat ha estat per a mi una ben agradable sorpresa. Darrerament està preparant el llibre que editarà en paper especial, fabricat expressament.

Sortim a un altre tema:

—Què és la nostra Illa per vós, senyor Miró?

—Per a mi, Mallorca i Tarragona tenen un mateix clima, apte per a la meua complexió física i espiritual. Els meus avis eren mallorquins. La meua dona és mallorquina, i ho són també els meus fills. No és l'encant turístic de Mallorca el que m'atreu. Més aviat m'estim les terres interiors de l'Illa. M'agrada topar-me amb aquests racons inèdits de Mallorca. Tenc per costum sortir a passejar fins a

Gènova. Tresc per aquí i per allà. Qualsevol troballa m'encisa.

—Un moment, doncs, don Joan, i dispensau-me. Ja que heu parlat de troballes per Mallorca i pel seu interior, permeteu que us faci ofrena d'un obsequi curiós. Aquí us duc, per a vós, un fòssil ben interessant, trobat en un pujol vora Puigpunyent: els ulls d'un ser prehistòric. No sé ben bé el que és: si una visera d'òliba gegant, o d'un ós, d'una moneia o qualsevol altre animal semblant. Això sí: uns ulls prehistòrics d'una visió brutalment feresta. Vegeu.

Don Joan es mira, sorprès, la presentalla. La seva reacció no es fa esperar gens:

—Sí que és interessant això! Vol dir que no us fa pena donar-m'ho?

Don Joan se compateix de la meua generositat. Però jo l'hi regal de ben bon gust.

Vora el moti de Son Abrines, Joan Miró posa per a la revista Lluç, al costat del nostre redactor Guillem Morey

—*I quins colors que té! Acompanyarà i farà joc amb aquesta escultura d'aquí sobre —ens diu, satisfet, mentre assenyalava els costellam que hem esmentat—.*

Una i una altra vegada es mira el fòssil d'ulls espantats. I segueix:

—*Sí, l'artista és mantén dins una contínua sorpresa per ell mateix. Malgrat que fa molts d'anys que tresp pel camí de l'art, m'escau sovint de topar-me amb l'inesperat. També altres descobreixen, en la meua pintura, particularitats que jo mateix encara no havia reparat.*

—*Bé, don Joan. Aquí tinc preparada una petita enquesta per fer-vos. Perdonau-me aquest preparatiu una mica odiós.*

—*Digau-me sense por.*

—*Quins són els quatre colors bàsics per a la vostra creació pictòrica habitual?*

Joan Miró respònd amb sinceritat d'infant:

—*El negre, el verd, el blau, i el groc. Tots els altres colors giren a l'entorn d'aquests, per a mi. El negre, especialment, és la mare dels colors. A Mallorca, a Alacant i a València, on el sol i la llum tenen una força intensa, el color «del poble», de molts anys i segles enrera, ha estat sempre el negre.*

—*Quina línia és la més pròpia del vostre temperament?*

—*Una línia «que respiri». Em costa molt trobar una línia «que es bategui» unírritimament amb la meua respiració. Quan cerc una línia i no la trobo, sent com si alguna cosa m'oprimís el pit.*

—*Doncs, així, per vós, una línia té moviment «biològic»?*

—*Certament. Tota línia és morta, per a mi, si el seu traç no em fa sentir aquesta vibració «de vida pròpia».*

—*Comprovam, vegent els vostres espais artístics, que la tendència de l'art mironià es planteja vers l'infinit de l'home. ¿Ens mostra, respecte a la vostra creació, «insinuacions hominoidals» o més aviat «mons subjec-*

tes a la factibilitat de l'home?»?

—*Una petita cosa dins un gran espai, enc que sia només una petjada d'aucell, agafa proporcions immenses. Cal trobar les autèntiques proporcions de valors. Partint del mínim subjectivisme de primer impuls (insinuació de «cosa»), m'expansion dins un espai còsmic. Sent, dins de mi, la força de l'acció universal. El meu costellam se sent oprimint fins que trobo l'alliberació còsmica.*

—*Els colors negre i blau (abundants dins la vostra producció, per altra part indicadors del vostre mediterranisme pur), signifiquen, per vós, la iniciació partint del «no res» vers l'essencialitat de «cosa», o tal volta un retorn al «no res»?*

—*L'artista es deu a la «creació». Jamai pot destruir sense destruir-se a ell mateix. El negre i el blau són els espais positius que lllinden amb la creació colorística.*

—*¿Creis en la pintura de purs espais cromàtics, sense formes ni línies? Sembla que no us plauen els matisos senzills d'una pintura per al color sol.*

—*Per a mi és sempre desolador qualsevol espai sense una imprompta de vida. És totalment necessària, per l'alegrança del nostre sentit estètic, al menys una lleugera marca valorable per la consciència de l'home; aquesta «cosa social» és sempre una obertura per a la seva esperança.*

—*No podem menys de pensar que els vostres estels són puntualitzacions d'espai creador; ¿o tal volta moments de respiració, on s'apoya vivencialment el vostre «jo» que s'esforça per trobar-se dins l'infinit?*

—*Aquests estels són alliberació de l'esperit, ulls que parpellegen a la llum d'una consciència de vida dins una immensitat d'espai.*

—*¿Es pot parlar d'onirisme, pel que fa a la vostra pintura?*

—*De cap manera. Per a mi el somni és pur somni: inactivitat de l'esperit. La meua pintura és,*

primordialment, voluntat laboriosa de cervell mogut vers la vida conscienciosa. El somni és quietisme per a la pensa de l'home mudat a un repòs rigorosament vegetal. Tot procés oníric és una paròdia burdament biogràfica del somniador.

—*Senyor Miró, ja que hem parlat de «línies», sense tenir en compte cap sicalitisme, ¿per què la línia femenina atreu tan sensiblement l'afany cobejós de l'home?*

—*Mirau, aquest secret es mou dins una profunditat d'abismes sense fons. La dona és un conjunt formàtic de línies rítmiques mostrant a l'home l'angelisme de la creabilitat.*

Ens quedam desitjosos d'allargar una conversa d'art amb aquest que tants, des de lluny, creuen un homenot incomprès, i que, per altra part, és tot senzillesa de comprensió estètica.

—*Una darrera pregunta: Els colors cròmics (calents) governen les vostres harmonies pictòriques, o més aviat, són servents dels vostres inacabables tons freds?*

—*Partesc dels tons freds per arribar als tons calents, però això amb molta prudència. L'home i les coses que ell estima aixequen un complex de fredor-escalfament que pren vida mitjançant la calor genètica. Una font de calories pot reforçar, cobrir, o purament cremar els valors del seu esperit. L'home viu de calories, però el principal valor d'ell mateix és l'essencial fredor modelativa, la imprompta d'un «voler fer», senzilla projecció dins la immensitat del que es pot crear. Diríem que és un ser castigat al desig que comporta la seva destrucció: la carn, l'escalfor, el cremen miserablement. Els seus calius no poden menys d'acabar en cendres o carbons. Però ell cerca tornar-se crear a si mateix. Reemprèn, una i mil vegades, nous traçats de camins des del negre dels seus fracassos; travessa el polsim fred de les seves cendres i moltes vegades acaba per aixecar un vol*

de nova vida vers els grans espais de triomf dins la llum. Aquest podria ésser, tal volta el procés intencional de la meua pintura. Hi ha qualque cosa fatal que empeny l'home vers un foc massa agradable que redueix a carbons, a pèrdues en carbó, el seu bon llenyam. Per aconseguir l'obra d'art només hi ha un camí; cremar, amb encert, el llenyam dels valors fins a conseguir el traç i les formes que desparquen el goig de l'esperit. Forçosament han de cremar-se les inutilitats que el deformen.

—Comprendc ara, perfectament, el gest dramàtic d'aquest costellam que, encara que alliberat del foc de les seves entranyes, surt a volar com aucell que segueix l'instint emigratori, cap a l'estimada troballa del seu esperit; perquè l'esperit és també un dolç foc d'amorós infinit.

És admirable la conversa d'aquest home grandiosament humà, desitjós de volar sempre dins l'esbart d'àngels posats màgicament per totes parts de la seva sala de tresors artístics. M'omple la satisfacció d'haver aportat a la col·lecció Miró una ben rebuda peceta d'art, per la qual m'ha mostrat el seu agraïment. Li deman per fer-nos unes fotos junts.

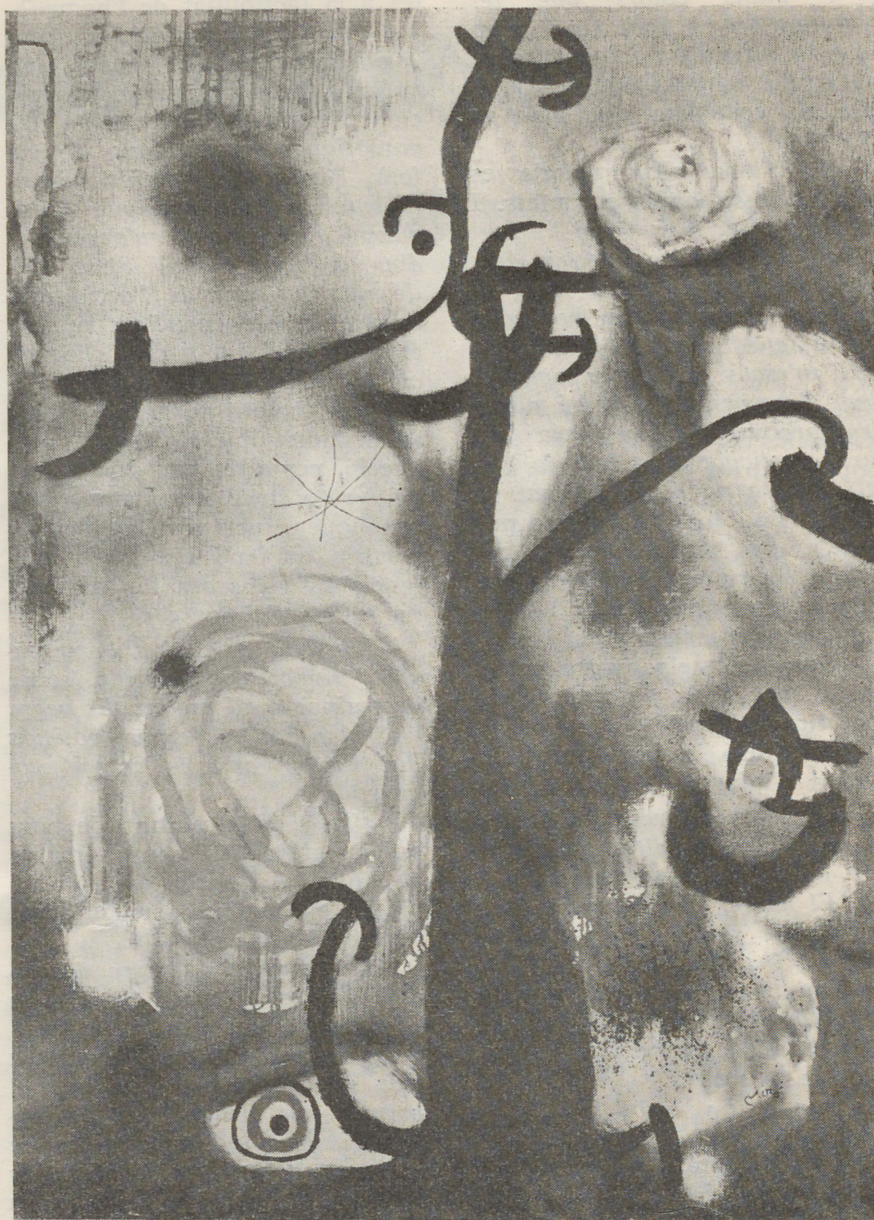
—Es una pena que no duim flash per fer-les interiors. Anirem, doncs, al defora, si us plau.

—Sí, sí, anem al molí que estarà molt bé.

Joan Miró estima aquest molinet d'aigua com una font de la seva pròpia «reserva» artística. Es l'aucell còsmic que de les seves entranyes dona aigua viva per regar la seva creació.

—Jo estim Mallorca perquè me sent terreny intern d'aquesta Illa. Me sent arrossegat per l'aire geogràfic d'aquesta terra. Tarragona i Mallorca són un mateix terreny que tranquil·litzen, biològicament, el meu ésser.

Parlam dels seus immediats projectes.

Una de les mostres de l'art de Joan Miró

—Escala. L'home es troba a sí mateix com a forma palpable. La satisfacció més íntimament complerta per l'home és palpar allò que parla estèticament al seu cervell, i que estima de veritat.

Ens hem de tornar. Deixam amb gran pena la conversa de Joan Miró. Ens despedim d'aquest molí d'un verd de verderol. El sol —treu cap, cap amaga— escampava les darreres troçades de llum per dins la finca. M'ha-

via oblidat de portar la cartera, que havia romasa oberta a la sala d'art. Me semblà com si s'hagués embabiada amb visions estètiques. Me l'enduc i arrosseg el meu cor com a malcontent cap a fora, com un infant capriciós que volgués quedar-se a palpar, una per una, aquella infinitat de joguines de l'esperit.

Adéu siau, Joan Miró. Que Déu vos dô molts anys de vida per continuar, un altre dia, les nostres converses.

JOANA SERRA DE GAYETA:

tres poemes

1

Un dia correré
per un camp verd de tarongers
correré, correré, correré...!
Un dia arribaré
a qualche part
deixant darrera els tarongers.
Deixaré a un costat la infantesa.
Més tard
duré en la mà una flor vermella
amb les fulles rodones i grosses
com les que pinten els nins.
I així tornarà la infantesa a mi.
Correré, correré, correré...!
tirant flors per damunt de la gent
i passant per damunt dels tarongers
per damunt les roques
per damunt les cordes
per damunt els odis
i per damunt la mort.

2

A Francesca Ensenyat

Si pogués contar a qualcú que avui he vist
un infant que reia
i una dona que plorava,
un nin amb un cércol,
un vell
que amb un duro anava a la bodega,
una flor que creixia,
uns joves que s'estimaven,
un home que caminava.
Si pogués contar a qualcú tot això que he vist
[avui...]

3

Les fulles davallen per acompanyar el meu
[plor
i no hi ha motiu.
La mort sempre és negra,
la vida s'acaba des de que neixem,
el dia és trist
i no hi ha motiu.
Aquest nin que plora no té pa,
ni casa,
ni escola.
Aquell nin que riu té pastissos,
una casa,
una escola
i no hi ha motiu.
No hi ha motiu per plorar
quan el sol ha sortit després de la pluja,
quan els camps estan banyats
i la vaca menja una endívia fresca
mentre el pagès menja un roegó de pa;
l'aigua ha llevat flors dels ametllers,
tot és hermós, està banyat.
I encara em diuen
que no hi ha motiu per alçar el meu plor a
[Déu.

Els malnoms

per Joan MIRALLES I MONTSERRAT

Un estudi científic i exhaustiu de tots els malnoms de Mallorca, no solament dels actuals, sinó també dels que han anat existint des dels primers segles de vida catalana a Mallorca, està encara per fer. Aquest estudi, molt lligat a la toponímia, lingüística, història social, i àdhuc a la psicologia social, seria sens dubte una contribució molt important per a l'estudi del lèxic i de la toponímia mallorquina. Un Corpus total de malnoms d'aquesta mena ens faria veure que moltes paraules que avui dia han deixat d'emprar-se com a mots comuns, han deixat rastre entre els malnoms, que han fossilitzat i gramaticalitzat, en certa manera, aquesta paraula, perdent el seu antic «significat» encare que conservant el seu «significant». Així, per exemple, «xoroi» (mancat d'orelles) és un malnom a Montuïri —i també a altres pobles—, que apareix documentat a principis del segle passat. Doncs bé, si demanau a la gent què vol dir aquesta paraula, n'hi haurà pocs que sàpiguen el seu significat. Ara bé, l'existència d'aquest malnom en altres pobles demostra que en el seu temps degué ésser una paraula de molta vitalitat. No oblidem que un dels turments, diguem-ne lleus, que s'infligien als nostres avantpassats, era el de llevar-los les orelles. Hi ha molts d'altres exemples. *Quelet* i *Queló*, pos per cas. El primer es troba documentat a Montuïri (1) en el segle XIX (1863) i l'altre ja en el segle XVII (1699). El fet que també siguin malnoms que existeixen en altres pobles es una prova feaent que hi hagué un cert temps en què era normal la creació d'hipocorístics, derivats de Miquel.

També una sèrie de reculls complets de malnoms de tots els pobles de Mallorca ens podria oferir un cúmul de mots, que aplicant-ne un mètode sincrònic-comparatiu, ens podria demostrar que pel fet d'existir un mateix malnom en pobles diferents, no és possible que sigui un mot-malnom de creació del «no-res», ja que és impossible que en llocs diferents es doni la casualitat de coincidir en la creació de la mateixa paraula. Així, doncs, queda rebutat allò que hom diu sovint dels sobrenoms, que provenen sempre de «l'absurd». I això s'explica perquè moltes vegades es confonen dues coses diferents: la «motivació» i el «significat» dels sobrenoms. Posem per cas el següent: a Montuïri existeix actualment el malnom «rei», que es troba documentat ja en el segle

XVII. Doncs, bé, el «significat» d'aquesta paraula és ben clar: rei = dignitat o càrrec polític; ara, la motivació, el perquè a aquest senyor li fou posat aquest malnom, això ja és una altra cosa, i en aquest cas res no podem dir quan és una creació anterior al segle XX, ja que res no en diuen els documents. Es un cas clar de com el significat no coincideix, o no ens explica «totalment» la motivació. Altres vegades, la motivació apareix molt més clara: *mossega-someres*, *capdur*, *treufoc...* etc.; en aquest cas la circumstància irònica és evident.

Aquest estudi també ens podria furnir una rica informació sobre els noms de lloc, molts dels quals han desaparegut com a tals, però s'han conservat com a motius. Per exemple: *pou nou*. Vet ací un parell de personatges documentats amb aquest nom:

joà rusinyol del pou nou: LP 1593, 113b (2).

Joan Rusiñol del pou nou: LPVM 1656, 238 (3)

Barthomeu Compañy als Pou nou: CM 1761, 154v. (4).

Al principi veim que era «sentit» com a nom de lloc (del pou nou), però més tard va passar a ésser un malnom pur (àlies Pou nou).

Actualment existeixen també malnoms com: *donades*, *costa*, *palou*, etc. que estan relacionats amb els topònims. Ses Donades, Son Costa, Son Palou, etc. Crec que queda clar, doncs, l'estreta dependència dels malnoms amb els noms de llocs.

Els oficis també són, molt freqüentment, productors de malnoms; així es troben: *teixidors*, *fusters*, *ferrers*, *paraires*, *moliners*, etc., que demostren clarament la primitiva dedicació dels ascendents de les persones qui duen avui aquest malnom.

Hi ha altres elements productors d'aquesta mena d'apel·latius, per exemple els noms de qualitat, noms d'animals, vegetals, defectes físics, noms d'objectes i utensilis, etc.

Crec, doncs, que és evident la importància d'aquest Corpus per tots els motius que he adduït suara. Convindria, però, que aquest escorcollament es dugués a terme amb mètode, ordre i claretat. Per això em permet donar una sèrie d'advertències que jo mateix he constatat que poden ésser molt adients per a la recerca:

1) El qui vulgui fer aquest recull, no cal que tengui grans coneixements de paleografia, ja que els malnoms no solen aparèixer en els documents fins al segle XVI, i l'escriptura d'aquest segle no ofereix gaires dificultats. Així que es pot dedicar a aquesta tasca, tant l'universitari «en vacances» o l'erudit del poble... encara que sempre seguint un mètode i un ordre prou clars.

2) Per a la recerca dels malnoms, l'investigador procurarà —i amb això la tasca li serà més lleu— consultar els índexs i les llistes de personatges, que sovintegen durant els segles XVI al XIX, principalment al final dels «Catastres» (Segle XVIII), Llibres de Provisions, Llibres de Talles, etc. Quan aquests índexs no abundin, aleshores no quedarà més remei que dur la feina ben arreu en els diferents lligalls que existeixen en els nostres arxius mallorquins.

3) Distribució de l'obra: a la introducció, que explicaria el propòsit i l'abast de l'obra, hauria de seguir l'estudi lingüístic-històric d'aquests malnoms; per això convé que hi hagi una breu història social, amb especial al·lusió als llinatges i noms de lloc, que donaran l'esquelet en què se basen una gran part dels sobrenoms.

Haurien de seguir després una sèrie de conclusions generals, i en un altre apartat la part pròpiament documental, que tractaria del malnom en particular, incloent-hi la significació, personatge que figura en el manuscrit, amb el seu nom de pila i llinatge, i la pàgina i llibre on ho ha trobat. Crec que fóra útil que aquests documents fossin tractats per ordre alfabètic; ara bé, la divisió dels malnoms en llur ordre lògic, ja s'ha d'haver estudiat a la part lingüístico-històrica; així com també els percentatges dels sobrenoms en cada segle, nombre de derivats i composts, arcaïsmes, lèxics, etc.

4) Per a l'estudi dels malnoms de Montuïri, vaig dividir-los en onze grups diferents, que tenen una utilitat prou marcada. Es clar que aquests grups són sempre susceptibles d'altres canvis, ja que són d'apreciació subjectiva; de tota manera els incloc per si poden ésser útils a qualcú, i els enumer segons la seva importància relativa.

a) Noms de persona. Incloc també els noms de pila, llinatges i llurs hipocorístics, gentilicis o simplement derivats: Miquelet, Angelí, Roscar, alcudienc, Queló, Quelet, etc.

b) Noms de lloc: de Son Mojà, de Son Verrill, de Sa Costa, etc.

c) Noms «irònics». Figuren en aquest grup els noms la significació dels quals sembla evidentment irònica o satírica: bufa, bagassa, treufoc, mossega-someres, etc.

d) Noms d'oficis, dignitats i càrrecs: carnisser, agenter, monjo, rei, etc.

e) Noms de coses, productes i utensilis: barca, xuia, cansalada, doia, etc.

f) Noms de qualitats o morals: bascosa, bord catiu, eixut, fadrí. Vénen a coincidir amb els «adjectius».

g) Noms diversos. Figuren en aquest grup tots els sobrenoms, la significació dels quals és desconeguda: xorri, boivàs; o bé aquells malnoms que tenen accepcions múltiples: badia, guerrer, etc.

h) Noms d'animals: colom, caragol, poi, etc.

i) Noms de parts del cos: bracet, maneta, etc.

j) Noms de vegetals: boix, etc.

k) Noms de defectes físics: mec, coix, etc.

5) Respecte a les monografies sobre malnoms, podem dir que no abunden gaire, ni a Espanya ni allà deçà dels Pirineus. Ultimament sembla que la REVUE INTERNATIONALE D'ONOMASTIQUE, fundada per Albert Dauzat, inclou de vegades algunes llistes extenses de malnoms (*surnoms*), d'alguns municipis francesos i belgues. Damunt la revista LES DIALECTES BELGO-ROMANS així mateix inclouen de vegades llistes d'aquest tipus.

Ací a Mallorca, el senyor Tomeu Flexas ha donat a conèixer un recull de malnoms d'Artà, del segle XX; però moltes interpretacions semàntiques crec que no són exactes; per exemple: el malnom Quelet (que ell escriu Calet), ho interpreta com a diminutiu de «cala», cosa que és totalment falsa; i així bastants d'altres.

Falta també en aquesta monografia un estudi dels malnoms artanencs del segle XVI fins ara. De tota manera, aquest petit recull és una bona replega de materials i amb ella haurà de comptar el qui vulgui estudiar els malnoms d'Artà.

L'escorcollament, força exhaustiu, dels manuscrits i lligalls de l'Edat Mitja, de l'Arxiu Municipal de Montuïri m'han demostrat que durant els segles XIV i XV no s'acostumava escriure el malnom al costat del nom de pila i el llinatge. No sé quina deu ésser la situació en els manuscrits dels altres municipis mallorquins, però crec que no err si afirm que passa el mateix en aquests llocs.

De fet els malnoms no han deixat mai d'existir, però, durant l'Edat Mitja, els escrivans no tenien necessitat de fer figurar aquests noms per les següents raons:

1) Montuïri tenia poca població; de fet no degué arribar al miler d'habitans. A més d'això la peste de 1348 degué reduir encara més la població. Per això no calia distingir molt quin personatge s'anomenava, ja que no era possible d'e-

quivocar-se. Bastava anomenar simplement el nom de pila i el llinatge.

2) Com que encara no hi havia gaire estabilitat entre la població, abundaven les famílies amb llinatge diferent. D'aquí que per saber de quin Verd, Verger, Socies, etc., es tractava, només calia saber el seu nom de pila, i de vegades si al cas l'ofici, ja que eren poques les famílies amb aquests llinatges. Més tard, en el segle XVI veurem com aquests llinatges ja abunden molt més i ja cal evitar l'homonímia.

3) Un fet que potser no afavoria la creació de malnoms «irònics» és el de la població dispersa que consta que es donà amb profusió durant aquesta època. Durant aquest temps la gent vivia en les antigues alqueries mores i no es produïa una vida de relació tan estreta com posteriorment, ja a l'època moderna.

Malgrat tot això, en el segle XIV i més en el XV surten de vegades alguns oficis i noms de lloc que acompanyen el nom del personatge per tal de personificar millor de qui es tractava, però de cap manera es pot interpretar com un fet general.

NOTES

(1) Remet sempre a aquest poble perquè ha estat el que he estudiat per fer la meua tesi de llicenciatura: *Contribución al estudio de la onomástica mallorquina*, 1968. Dirigida pel Dr. Joan Veny Clar professor de Lingüística Romànica a la Universitat de Barcelona.

(2) LP = Llibre de Provisions.

(3) LPVM = Llibre de Provisions de la Vila de Montuïri.

(4) CM = Catastre de Montuïri.

OBSEQUIAU EL VOSTRE
MILLOR AMIC AMB UNA
SUBSCRIPCIÓ A LA REVISTA
«LLUC»

BANCA MARCH

Capital desembossat	Ptes. 300.000.000' -
Reserves	» 782.508.858' -
Saldo Regularització	» 513.298.660'79

Domicili social:

PALMA DE MAIORCA

Sant Miquel, 17 - Telèfon 224805 (5 línies)
Apartat de Correus núm. 672

Agències Urbanes:

Porta de Sant Antoni; Plaça Pius XII; 31 Desembre, 52; Calvo Sotelo, 202 (El Terreno);
Avda. Bartomeu Riutort, 57 (Ca'n Pastilla);
i c/. Neira, 37 (Sant Jordi)

Sucursals:

BARCELONA, c/. Caspe, 17

Agència Urbana: c/. Balmes, 195

» » c/. València, 104

» » c/. València, 327

» » Avda. de Madrid, 188

BINISALEM, CAPDEPERA, FELANITX,
EIVISSA, INCA, SA POBLA, LLUCMAJOR,
MANACOR, MONTUÏRI, MURO, PETRA,
PORRERES, SANT JOAN I SANT LLORENÇ

Realitza tota classe d'operacions de

BANCA BORSA CANVI

Cambra cuirassada amb compartiments de
lloguer

Aprovat pel Banc d'Espanya amb el número 5.042

CAMINA CAMINARAS...

les associacions finlandeses d'estudiants

per Josep M. PALAU I CAMPS

A la Srta. Raske i al seu pare, el bon amic Gregory, que estava més orgullós que ella de la gorra blanca.

A la majoria de països, especialment en els d'Europa i Amèrica, els estudiants malden i fan esforços per tal d'ocupar, en llurs collectivitats, un lloc al qual, sense cap dubte, tenen dret. És absurd que, justament els obrers del cervell, no tinguin un pes i una densitat en la política, o en la vida en general, dels seus respectius països. Ells són, justament, la minoria «pensant», almenys en teoria i salvades totes les excepcions ja que, en qualsevol activitat de la vida —i també entre els estudiants, és clar— hi ha individus que no s'han adonat, o no s'han volgut adonar, que en la comèdia de la vida del seu país ells hi tenen també un paper i que d'ells depèn que aquest paper sigui el de protagonista o bé el de comparsa, i limitar-se a quedar-se entre bastidors, renunciar al que poden aportar al bé de la comunitat seria, i és, una traïdoria.

Es clar que per a representar el paper que pertoca —i així com pertoca— cal una preparació i una organització, i aquesta preparació i organització cal que un mateix se la cerqui i se la doni.

Hem dit abans que aquest afany dels estudiants per a representar un paper important, i les conseqüències dels seus cops de colze per a obrir-se pas, es noten avui especialment en els països del Sud. ¿Vol dir això que en els països septentrionals ja han obtingut el lloc al qual aspiraven dins les seves respectives societats? Potser no totalment, però el cas de Finlàndia ens pot explicar alguna cosa dels mètodes per a arribar, sinó al paper de protagonista, almenys a un dels principals en l'obra. Vegem-ho.

En primer lloc hi ha, certament, una preocupació de l'Estat per a fer abastable la cultura als seus ciutadans. Cada any, en començar el curs acadèmic, els diaris publiquen la llista de tots els infants que, per haver complit els sis anys, queden obligats, a partir d'aquell curs, a assistir a l'escola

Un acte important: la compra de la gorra blanca, acompanyada de les corresponents flors.

i el pare, en cas que el fill en edat reglamentària no hi assisteixi, haurà de donar moltes i molt sòlides raons per a explicar el perquè de l'abstenció del fill. L'escola és, naturalment, gratuïta, que per això els ciutadans paguen els seus impostos, i el presupost del Ministeri de l'Educació és un dels més elevats que té l'Estat. Aquests infants, naturalment, no juguen, encara, cap paper, però amb l'ajuda de l'Estat es preparen a consciència i al passar als estudis superiors —els que hi passin, és clar— tindran uns fonaments sòlids per a edificar-hi, damunt, una consciència de ciutadania.

El jove, o allota, finès va creixent —com tots, naturalment— i passa de l'escola primària al Batxillerat. Com a tot arreu n'hi ha que el passen amb facilitat més o menys relativa, altres que l'acaben a empentes i rodolons i altres —ai las!— que es queden pel camí. Arriba el dia dels exàmens finals, com a tot arreu els nirvis juguen el seu paper i també, del seu treball, n'han obtingut el fruit desitjat, aquell aprovat o aquella nota que els dona llum-verda cap a la Universitat o cap a les Escoles Tècniques, segons la vocació de cadascú.

Però aquell aprovat dona dret, també, a usar una gorra blanca amb visera de xarol negre, que

és distintiu del triomf; com una corona de lloer modernitzada. I la compra de la gorra, que és oferta al triomfador sense que hi faltin tampoc les flors, és un ceremonial en el qual pren part tota la família. Els pares acompanyen l'al·lot o al·lota a comprar la gorra; s'anirà, després, al fotògraf per a plasmar en imatges aquest dia que quedarà marcat amb pedra blanca en la ruta de la vida del protagonista de la festa. Es farà un sopar especial al qual seran invitats els parents i els amics, amb brindis a dolls, i la fotografia de l'estudiant, amb

la testa cofada amb la seva gorra blanca, tindrà un lloc en el llibre, titulat *Spes Patriae*, que, anualment, es publica. És com una mena de consagració, des d'aquell dia es considera l'estudiant com un adult, té un pes dintre la família i, ja a la Universitat o en una Escola Tècnica, formarà dins una de les associacions d'estudiants les quals, com ja hem dit, pesen en la vida del país i es fan escoltar.

Els estudiants finlandesos es van adonar, ja fa temps, que per tal de procurar-se una absoluta independència els calia, primer de tot, una base

Otaniemi amb el «Dipoli» en primer terme

econòmica .En una paraula: diners. El problema era —ara sembla que ja no ho és, almenys per a ells— com procurar-se aquests diners. I ací vé la diferència de procediment. Es allò de «dóna un peix a un home i menjarà un dia; ensenya'l a pescar i menjarà tota la vida». Ací els nostres estudiants, sembla, queden contents amb un peix...

Quan volen, per exemple, fer un viatge més o menys d'estudis a fi de curs els nostres estudiants fan una recapta entre familiars, amics, establiments de comerç, etc., organitzen una representació de teatre... i, quan antre això i l'escurar-se les respectives butxaques han assolit la quantitat necessària, fan el viatge —o el que sigui— tornen més pelats que un jonc i es queden com abans, sense un fonament econòmic sòlid sobre el qual edificar la seva llibertat. Segueixen dependent dels altres.

A Finlàndia el procediment comença de la mateixa manera; vull dir fent una recapta o bé organitzant tòmbols per tal de recollir els diners necessaris. Però a partir d'ací les coses canvien completament.

Suposem que els estudiants es volen construir una piscina, per exemple. De primer faran el corresponent pla per a obtenir els diners que necessiten i recorreran, com ja hem dit, al mateix sistema que en les nostres latituds. Suposem, també, que recullen els diners que han previst que necessitaven. Ja els tenen. Fan la piscina? No. No almenys directament. Tindran la piscina, és clar, però per un camí indirecte, per un camí que els proporcionarà, també, la plataforma econòmica que permetrà que l'associació tingui una vida puixant i lliure.

I el secret no és, de cap de les maneres, cap cosa complicada, però sí que és producte d'una premeditació, d'un estudi de les possibilitats dels camins a escollir. És clar que aquestes possibilitats i aquests camins a escollir, dependran, especialment, de la quantitat recaptada. Aquesta quantitat, la destinada a la piscina, s'invertirà en un negoci i, amb els guanys que el tal negoci produeixi, es construirà la piscina. És cert que, amb aquest procediment, la construcció de tal piscina es retrassará més que si s'hagués construït directament —tal com ací es sol fer— però en canvi l'associació d'estudiants tindrà, a més de la piscina, una font permanent d'ingressos. Lent però segur, sembla ésser el lema, i d'aquesta manera, a poc a poc, amb constància, les associacions d'estudiants fineses s'han convertit, amb el temps, en una potència econòmica i, de rebot, política i han aconseguit, també, indirectament, el no dependre de ningú; una absoluta llibertat. Juguen el seu paper en la

vida econòmica i política del país, i no precisament el de comparsa.

A Hèlsinki, concretament a Mannerheimtie, que és un dels carrers més importants de la Ciutat, sinó el més important, hi ha, també una de les més importants farmàcies, una farmàcia com no n'hi ha gaires i allà, igual que ací, una farmàcia gran, assortida i acreditada és, no cal dir-ho, un bon negoci. El propietari d'aquesta farmàcia és una de les associacions d'estudiants que, amb el que la farmàcia renta, pot edificar residències, ajudar estudiants que ho necessiten i mil i una coses més. Ah! i sempre els queda la farmàcia que, com una vaca generosa, es deixa «munyir» sense parar mai.

Als afores de la Ciutat, i entre els innombrables restaurants —dels quals potser parlarem un dia— n'hi ha un conegut amb el nom de «Dipoli».

Es tracta d'un restaurant de luxe que disposa de dos bars, dos menjadors i, fins i tot, d'una sala de concerts. És un edifici modern, ampli, clar, una bella mostra de l'arquitectura actual finlandesa, amb el basament exterior de les parets fet de grans blocs de roca de color fosc, semblant al basalt i les parets pròpiament dites, que s'alsen damunt aquests blocs de roca, recobertes de planxa de coure. És un edifici dissenyat per Alvar Aalto, i amb això ja hem dit potser prou. Només hem d'afegir-hi que els serveis del restaurant no desdiuen gens ni mica de l'edifici que els acull. És un restaurant de luxe amb tots el ets i uts.

L'establiment pertany a l'Associació d'Estudiants de Politècniques —diríem una mena d'enginyers industrials— i d'ací el seu nom: «Di» perquè és el segon dels restaurants pertanyents a l'Associació, i «poli» perquè es tracta, com ja hem dit, de l'Associació de Politècnics. Heus ací una altra «vaca» que procura a l'associació a la qual pertany uns guanys permanents amb els quals potser i tot muntaran altres negocis rentables. I de «vaques» com les que hem citat podríem trobar-ne moltes sense cercar massa.

Jo no sé si els estudiants finlandesos han descobert «l'ou de Colom», ni tan sols si són només ells qui han fet el descobriment, però la idea m'ha semblat bona i com que, almenys per aquestes coses, no crec en la climatologia, pens que potser ací, encara que tinguen més sol i menys neu, també podria prosperar. Potser només és cosa de voler-ho fer i no crec que costàs gaires esforços el provar-ho.

Certament hi guanyariem tots, començant pel País si, efectivament, els nostres estudiants es fessin conscients del que volen i del que podrien donar. Però caldrà no oblidar que una absoluta inde-

pendència i una llibertat real han d'esser la base dels seus actes i aquesta llibertat i aquesta independència potser podrien trobar-la pel mateix camí que

els seus confreres finlandesos. Llibertat i independència amb diners i tot plegat ben administrat... què més voldriem!

Dipoli. Vista frontal de l'edifici

Bar restaurant de Lluc i Hostal de la Font Coberta

Dos llocs pulcres i econòmics al servei dels pelegrins.

Cuina especial espanyola i francesa.

Salons esplèndids on hi són servits amb

PULCRITUD I ECONOMIA TOTA CLASSE DE DINARS, BERENARS, REFRESCS, etc

També s'hi preparen, si ho demanen, dinars per a EXCURSIONS, berenades, etc.

En un i altre lloc, servei de BAR - Serveis especials per a Noces i Comunions.

NOTA. - Per a grans banquets de noces, comunions, reunions, etc., convé avisar amb 48 hores d'anticipació.

RESTAURANT DE LLUC - Tel. 9

A LA CIUTAT DES LLIBRES

Miquel Pons:

CÈDULES PERSONALS

Felanitx, 1968

Cèdules personals és un recull de contes —llorejat amb el «Premi Ciutat de Manacor 1968»— de Miquel Pons. És el seu primer llibre, bé que no el primer premi, puix fou guardonat amb el premi de novel·la «Ciutat de Palma» fa pocs anys.

Cèdules personals posa ara el nom de Miquel Pons damunt el candeler de l'actualitat literària. S'hi haurà d'aferrar fort, prequè l'aparició del seu llibre coincideix amb la publicació de *L'abisme* de Gabriel Janer Manila, i amb la *d'Els carnisseres* de Guillem Frontera, un i altre premiats també amb el «Ciutat de Palma» d'aquests dos darrers anys respectivament.

¿Com definiríem la personalitat humana i literària de Miquel Pons? ¿Quin és el contingut i el valor d'aquest seu primer llibre? ¿Com s'ho farà l'autor per surar en aquest mar del que en podem dir ja avui la novel·lística de Mallorca?

Francesc Riera i Montserrat, en un pròleg que és gairebé un tractat del gènere contístic, ens diu, d'aquestes narracions, que són «es-

crites amb un gran sentit de l'economia d'estil, tenen un poc de l'eixutesa de la terra santanyinera, d'infinites matisacions de color, però sense barroquismes ni estridències». També ens diu que «la tècnica narrativa de l'autor és d'una simplicitat total, exemplar, cosa molt necessària per escriure un llibre de contes». Dels seus protagonistes, diu que «donen testimoni de l'existència d'uns essers humans ficats dins una situació social i personal desvalguda de suport, desproveïda de fermesa». «Homes i dones —afegeix— que passen pel món immersits dins la solitud, tristos per llur impotència vital, allunyats de tota idea de perfecció, abassegats per la irremeiable fatalitat d'haver nascut, incapaces del més mínim esforç per dur a terme un moviment d'osmosi mental que els alliberaria de llur aclaparadora pobresa interior».

Llegint aquests contes, potser *L'endogalat* és el que més ens ha colpit per la seva emoció esfereïdora; però també *Caixa de reclutes* manté un «suspense» que ens abassega fins al final. *L'home de palla*, en la seva simplicitat, és tot ell mesell de símbols i d'intenció.

Ignoram quina serà la definitiva valoració que la crítica conferirà a aquesta obra de Miquel Pons. Personalment, ens hi sembla observar, mantinguda a tota prova, una insubornable fidelitat a sí mateix. La literatura negra, amb el soll de les seves clavegueres, n'és absent: és més, ens hi semblaria postissa. No li ha calgut recórrer a cap situació pornogràfica per descriure mal pas, al qual dona, amb tot, una solució humaníssima. En una altra estampa tan plena de color com és *El gall de la Passió*, manté un to entre l'humor i la ironia que no el fa caure, però, en el sarcasme fàcil ni en els recursos d'una demagògia de mal gust. El fet que, per afirmar-se, en Miquel Pons no s'hagi valgut dels tòpics de l'estridència, renunciant als rebregats pedaços bruts que en altres autors i ambients estan de moda, i cenyint-se senzillament a l'aire i als tipus terrals que ell coneix i estima, ens semblen també uns valors a tenir en compte.

M. G.

J. Nicolau Bauzá

EL P. JOAQUIN ROSSELLÓ

Palma de Mallorca, 1968

Tot i ésser-nos tan pròxim, el segle XIX mallorquí ens és profundament desconegut. Manquen treballs de síntesi, estudis que ens en donin un vertader panorama en tots els ordres. Car el nostre XIX resulta interessantíssim en molts aspectes. Segle de revoltes i enrunaments, de passions i polèmiques, de lluites de partit i d'exaltats idealismes, vegé tot d'un plegat les més sòrdides demostracions provincianes i el fervor de la nostra Renaixença lingüística i literària, l'exclaustració religiosa i la crema d'esglésies i convents al mateix temps que les grans peregrinacions i demostracions de fe, mantes ordres religioses que desaparegueren i nous instituts que foren fundats, el fanatisme anticlerical i el constructiu intel·lectualisme de bracet amb l'estament eclesiàstic. Segle de liquidacions i depuracions, va ésser el pont entre el nostre passat llegendari i l'avui tan ple de promeses i carregat de problemàtiques.

Dins aquest context històric cal situar la figura benemèrita del P. Joaquim Rosselló i Ferrà, fundador de l'Institut religiós dels missioners dels Sagrats Cors. Nat en 1833 a Palma, fou ordenat sacerdot en 1858, ingressà a la Congregació de Sant Felip Neri en 1864 a la qual va pertànyer fins el 1890, gairebé més de vint-i-cinc anys; poc després, ja al llindar de la seixantena, els esdeveniments se li avaloten i acaramullen un darrera d'altre, funda a Sant Honorat el seu Institut missioner, secundat per dos altres sacerdots i amb el beneplàcit i la benedicció del bisbe Cervera, poc després, oibeint el mateix bisbe Cervera, s'instal·la amb la seva Congregació al Santuari de Lluc on emprèn reformes morals i materials d'envergadura i ha de viure intensos conflictes amb l'autoritat civil, més endavant emprèn noves fundacions a Palma i a La Real, on mor santament en 1909.

No fou el P. Rosselló cap sacerdot que sobresortís pels seus valors intel·lectuals, però sí podem dir que no va ser mai un clergue

adotzenat, el seu esperit religiós fou profund i d'una ben exquisida qualitat, les seves dots d'organització quedaren ben paleses en les tasques que li foren confiades pels seus superiors jeràrquics, va ser l'home de confiança del bisbe Cervera i del bisbe Campins després; va exercir la seva direcció espiritual sobre persones d'una ben distingida pietat, entre els quals hem de citar el poeta Mn. Miquel Costa i Llobera abans d'emprendre els seus estudis eclesiàstics, i el mateix bisbe Campins durant el seu sacerdocí; i com a predicador, va realitzar una intensa labor amb les seves missions i exercicis espirituals. Avui l'Institut religiós que ell va fundar, reconegut de fa anys per la Santa Seu de Roma, i multiplicat ens sos ja ben nombrosos membres i en ses distintes cases a varies diòcesis d'Espanya, de Roma, de l'Amèrica llatina i de l'Àfrica, proclama la grandesa d'un home que al seu temps pogué semblar ben humil, i que, en canvi, va semblar la llevor de nobles empreses al servei dels més purs ideals religiosos.

No massa anys després de la seva mort, venerat pels seus fills espirituals, ja el P. Antoni Thomàs va escriure una voluminosa biografia que va aconseguir distintes edicions. Esgotades de fa temps i mort el seu autor, calia per als lectors d'avui una nova biografia redactada amb sensibilitat i perspectiva també d'avui. Això és el que acaba de fer el P. Josep Nicolau i Bauzá amb el llibre que motiva aquest comentari, de gairebé 400 pàgines en 4art, nítidament imprès sobre magnífic paper offset, il·lustrat amb abundor de fotografies sobre paper couché, i presentat amb una sobrecoberta artística de Lluís Castaldo.

Apart del seu valor intrínsec i els mèrits personals de l'autor, el llibre és una arplega notabilíssima de material per a la història, de notes i detalls curiosos, imprescindibles per al dia de demà. La valoració crítica que del P. Joaquim Rosselló ens dona el P. Nicolau Bauzá és, sens dubte, susceptible de revisions i de comentaris diversos, però la tasca inicial resta aquí servint de base per a nous estudis i noves valoracions. Es, per tant, una obra ben digna i estimable, una aportació a la història religiosa de Mallorca, i una demostració de tot allò que feren, silenciosament i heroicament, aquells homes del nostre segle XIX, tot preparant els nostres camins d'avui des dels quals seguim, sinó amb les mateixes armes, però sí el mateix combat pels ideals cívics i religiosos del nostre poble.

M. G.

M. Sanchis Guarner:

LA RENAIXENÇA AL PAÍS VALENCIÀ

**Col·lecció Tres i Quatre, núm. 2
València, 1968**

Manuel Sanchis Guarner, ben conegut a Mallorca pels seus llargs anys de residència a l'Illa, incorporat a la tasca del **Diccionari Alcover/Moll** i exercint les seves funcions docents a l'Institut de Palma, és un docte lingüista, investigador sagaç, assagista agudíssim i profund explorador dels nostres fenòmens culturals i literaris. Ja a Mallorca dugué a terme dues antologies que li donaren nom i relleu: **Els poetes romàntics de Mallorca** i **Els poetes insulars de postguerra**. Totes dues aparegueren dins la Biblioteca «Les Illes d'Or», i són avui uns llibres de consulta ben prou remarcables.

Incorporat més andavant a la Facultat de Lletres de València i reintegrat al seu país, s'ha dedicat més de ple a la seva tasca intel·lectual, essent-ne un bell fruit aquesta obra que totjust ens acaba d'oferir: **La Renaixença al País Valencià**. El llibre du un subtítol —**Estudi per generacions**— que en aquest cas li confereix un interès especial, puix sabem i constatem que respòn a un fet ben meritori de l'autor.

M. Sanchis Guarner no s'ha acontentat en reunir dades, apilar noms i títols d'obres i confegir un panorama cronològic del fet literari al País Valencià. En sí, ja hauria estat un mèrit ben considerable l'haver realitzat aquesta empresa. Mes, ha volgut profunditzar en la matè-

ria, i, valent-se de la seva personal perspicàcia i intuïció dels esdeveniments culturals, ha estructurat el seu llibre per les diverses generacions que els han donat consistència: la neoclàssica (1833), amb **Els il·lustrats** i **Els casticistes**; la romàntica (1833-1859), amb **Els cultistes** i **Els populistes**; la de la Renaixença (1859-78), amb **El moderantisme**, **El progressisme**, **El tradicionalisme**, **El pairalisme**, **El naturalisme**, i **El costumisme exultant**; la noucentista (1907-1927), amb **Els modernistes**, **Els solidaris**, i **Els coloristes jocunds**; la simbolista (1927-1952), amb **Els avantguardistes**, **Els prosistes integrats**, **Els intimistes**, **La novella psicològica**, i **Els humoristes**; i la nec-realista (1956), amb **Els anguiats**, i **Els protestaris**.

En un llibre de 157 pàgines, acuradament imprès i presentat, amb apèndixs bibliogràfics i un índex antroponímic, l'autor ens dona una síntesi de tota la literatura valenciana de la Renaixença, sense parcialismes de cap classe, amb una intenció exhaustiva, sense ometre noms ni fets. I al mateix temps, amb un intent d'interpretació social i històrica a la vegada, amb referències constants a l'època i al moment cultural i polític no sols del propi país, sinó també de les altres regions veinades i fins dels Estats europeus que en una hora donada imposaven i duïen la batuta espiritual del món.

Llibre d'estudi i de consulta, esquivava el perill de la seva aridesa amb l'alta visió personal de l'autor, que M. Sanchis Guarner ha gosat infondre a aquesta obra, una de les més plenes de resultats que ens arriben de l'estimada regió valenciana.

M. G.

Antoni Oliver, C. R.:

PREGÓ DE SETMANA SANTA Felanitx, 1969

Com és ja tradició de més de deu anys, la Confraria de Sant Agustí, a Felanitx, ha publicat enguany aquest Pregó de Setmana Santa pronunciat pel P. Antoni Oliver i Montserrat, religiós teatí.

Un pregó fluid d'idees i de paraules, en bella prosa mallorquina; un pregó on canten, agermanades, la poesia i la teologia, conceptes vells i nous, el sentit de l'home i el sentit de Déu, la història i el present, el folklore i la litúrgia. «Ara sabem que el cristià és un traïdor, si s'allunya dels problemes i les llàgrimes del món»... «El món és un sementer, on el blat i la mas-

LLIBRES REBUTS

ESTETICARIO, por Alvaro Paradela. Cuadernos de Amaro Orzán. El Ferrol, 1969. 47 páginas.

DE PASO EN EL CAMINO, por Marina Girona Serra. Editor L. Nieto. Madrid, 1969. 116 páginas.

POESIA SETENTA. Número cero. Granada sesenta y ocho. Colaboran: José Luis Tejada, Pedro Provençio, José G. Ladrón de Guevara, Carmelo Sánchez Muros, Julio E. Miranda, Justo Navarro, Manuel Ríos Ruíz, Antonio Gallego Morell, Juan de Loxa, Félix Grande, José Heredia, José Carlos Rosales, Pablo del Aguila, Fermín Reche, Fanny Rubio, y Juan de Loxa, director. Portada, ilustraciones y confección: Claudio Sánchez Muros.

Posa-hi el dit

En ocasió de la darrera Festa del Llibre, algú va declarar solemnement, dramàticament i fins i tot sarcàsticament, que hasta hoy, en Palma se ha editado mucho folklorismo y algo de literatura. Nosaltres, que som més aviat pragmàtics i no ens refiam gaire de romanticismes ni de mitologies, ens hem pres la molèstia de comprovar estadísticament la veritat o falsetat d'aquesta declaració.

Heus ací els resultats que hem obtingut, referits a les publicacions en la nostra llengua d'una sola editorial mallorquina durant els darrers trenta anys:

OBRES PUBLICADES	166
DISTRIBUCIÓ PER GENERES:	
Narració	46
Poesia	34
Teatre	32
Assaig	31
Història i Biografia	10
Folklore	8 (només!)
Lingüística	5
Total	166
Obres d'autors estrangers	9
(Ben Jonson, Goldini, Thomas Mann, Claudel, Allison Peers, Samuel Becket, etc.)	
Obres d'autors del Principat	43
(Maria Aurèlia Capmany, A. Cirici Pellicer, Joan Coromines, Salvador Espriu, J. Ferrater Mora, Manuel de Pedrolo, ordi Sarsanedas, etc.)	
Obres d'autors del País Valencià	9
(Xavier Casp, Joan Fuster, M. Sanchis Guarnier, etc.)	
Obres d'autors del Rosselló	1
Jordi Pere Cerdà)	
Obres d'autors de les Illes	104
(Alexandre Ballester, Blai Bonet, Baltasar Porcel, Antònia Vicens, J. Vidal Alcover, Llorenç Villalonga, etc.)	
Total	166

Davant aquests resultats, no sabem si és que el declarant exagera abusivament l'abast del terme folklorisme, o si és que dona una excésiva dimensió al mot algo.

Ai, germanets! ¿I que no ho sabíeu, que allò que compta no són les figures retòriques sinó les dades i les xifres que qualsevol pot verificar? Sobretot, ja ho diu l'adagi: canten papers i menten barbes.

A la Ciutat

dels Llibres..

cara s'hi congrien plegats; però l'anyada és segura, i sempre més generosa de cavallons i barcelles que no havia calculat l'ull del sembrador... «Per darrera les vostres muntanyes, ja munta l'alba del dia de Pasqua, el diumenge de tots els diumenges»... «Per a tots els qui ara feim la quaresma i la setmana santa de l'any de la nostra vida, darrera les muntanyes del món, ja munta l'alba de la Pasqua eterna, en el cor de la primavera de Déu»...

El P. Antoni Oliver ha escrit aquest pregó amb un profund sentit pasqual; no ha caigut en el tòpic dels qui només veuen la creu i la passió sense veure, omnipresent, l'esclatant gaudi de la Resurrecció. En tota la fraseologia religiosa del P. Oliver batega el més pur sentit i l'espiritualitat d'avui, la doctrina del Concili, els conceptes de l'Església d'ara pouats en la primitiva Església de la teologia de Sant Pau.

M. G.

recordances incertes

per Xavier MAS I GIBERT

Quan m'estava a Ciutat de Mallorca, a la tardor era quan m'agradava més d'anar a passetjar pel «Terreno», que, com tots sabeu, és l'empori turístic-residencial més interessant d'aquesta ciutat. M'agradava l'aire de solitud que hi manava, amb els hotels i les residències tancats, els locals noctàmbuls amb les portes closes i els rètols lluminosos apagats. Més que passar per l'artèria principal (la carretera de Ca's Català), m'agradava trencar pels carrerons laterals, sense importar-me on aniria a parar. En una d'aquestes divagacions vaig descobrir el barri de Bellver. Les seves construccions s'esglaonaven pel talús del pujol que ostenta el castell d'aquest nom. Aleshores aquest barri era recollit i tranquil; el constituïen, majorment, unes casetes d'estiueig passades de moda, construïdes a primers de segle per rics palmesans i altres burgesos forasters. Llavors, tot i trobant-se en un lloc tan estratègic, la majoria romanien tancades, en estat de visible abandonament. Algunes eren llogades esporàdicament a l'estiu, generalment per pocs dies. Llevat d'alguns carrer de la part baixa, que era habitat per població autòctona, la resta del barri, en començar la tardor, quedava pràcticament deshabitat.

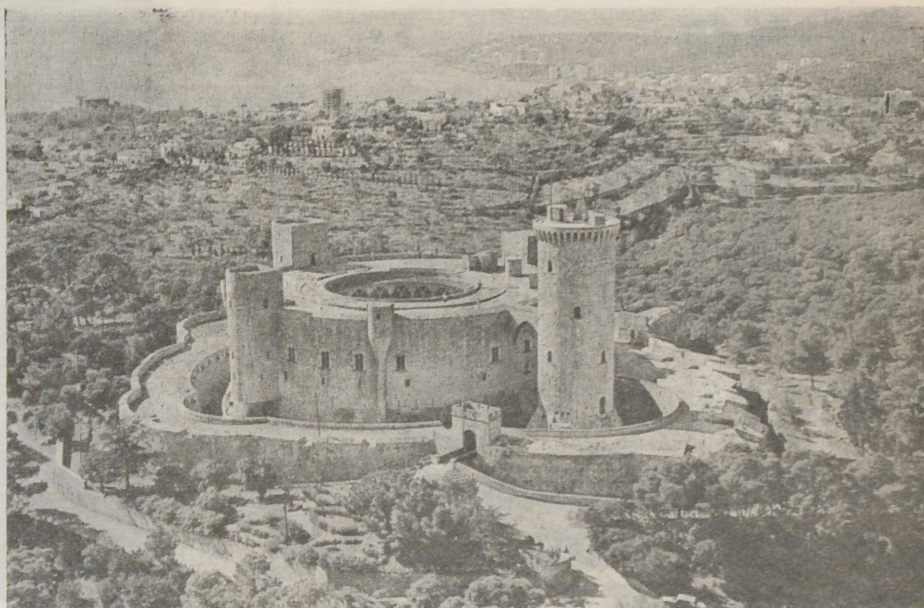
Arran d'una d'aquestes antigues cases d'estiueig, vaig tenir una vivència potser insòlita. L'habitable presentava la descua general del lloc. L'antic color marró de portes i finestres, s'havia descolorit; dels ferros paredats als ampits de les finestres i de les baranes dels balcons, vessaven regalims de rovell que solcaven les parets d'un groc envellit i trist. Al jardí davanter, hi havia una palmera gànquil que feia anys que no era arranjada; l'herbei es confonia amb els rosers que hi havia encimbellats per fer ombrella. L'edifici era d'una cursileria encantadora. De conjunt, presentava aquell aire decadent i oblidat que tenen alguns panteons dels cementiris semi-abandonats dels pobles. Era una casa com tantes altres d'aquell lloc; mai no l'havia mirada amb cap interès especial. Vaig posar-hi esment un dia que, al jardí davanter, hi havia, esteses al sol, unes peces íntimes de dona. Penjades en aquell medi anacrònic, resultaven estranyament incitants. Vaig tractar d'imaginar com seria la usuària d'una corseteria tan seductora. No vaig passar de la pura vaguetat; devia ser nòrdica, alta, esvelta, i molt

rossa; no vaig reïxir en l'intent de donar-li forma corpòria, moviment, etc. Després vaig donar-me a pensar què hi feia, en un lloc tan insòlit, una beutat refinada, de gustos incitants en la seva decoració íntima. No sé quina història cursi vaig imaginar: dos amants fugitius, que s'havien refugiat en aquell racó introbable; només sortien a donar un passeig pels carrerons del barri en l'alta nit, quan ja no queda ningú enlloc i ascendeix per la solitud dels carrers el rumoreig del mar.

Durant un seguit de dies, el xalet va romanre sempre tancat, sense vestigis d'existència humana. Vaig témer que la propietària d'aquelles robes no fos fora. Però, un dia, tornà a haver-hi roba estesa: un mocador encara moll, penjava exànime. Van enquimerar-me de nou les meves imaginacions. Novament vaig adonar-me de la meua incapacitat per deduir quina mena de dona era la que utilitzava aquelles esquisideses de llenceria fina.

Un vespre, jo badava per aquells topants. Era quasi l'hora del crepuscle. M'anava entrant pels ulls aquella entrellum sedant que difumina l'agressivitat dels perfils i les formes. En tombar una cantonada, una figura femenina quasi ensopgà amb mi; o jo amb ella, no ho sé pas. En el meu capteniment, no vaig gosar disculpar-me ni amb un somris de circumstàncies. En els breus moments en els quals restà arran meu, vaig sotjar-la a pleret, car m'havia semblat bonica. La noia va travessar el carrer. Aleshores, en veure que es dirigia cap al xalet, vaig adonar-me de qui era. Va obrir el barri, recorregué el jardí i va desaparèixer a l'interior de la casa. Va semblar-me com si, de sobte, el lloc s'hagués buidat. La meua solitud va fer-se'm inversemblant; la meua presència displicent i vagativa en semblà insòlita. Havia tingut temps de copsar plenament la imatge. No era cap tipus de bellesa ideal ni idíllica; en un carrer cèntric, potser m'hauria passat desaperecebuda. Tenia uns ulls verds molt bells, d'un verd clar, refrescant, de mirada natural i plàcida. El cabell ros, de dubtosa autenticitat. La pell, vermellosa a causa de l'exposició solar, era més aviat aspra, poblada d'una granissada insignificant. La figura, d'alçada regular, no era pas ni estilitzada ni vincladissa, simplement esvelta. Certament, no tenia pas l'aire d'amant de tragèdia. Tot i semblar-me corrent i casolana, no vaig sen-

*Panoràmica de Bellver,
amb la mar i les cales al
fons.*

tir-me pas descebut. Aquells ulls verds, vistos de prop en la fosca incipient del carreró, varen plau-re'm molt més que tots els meus intents de suggestió imaginativa. Aquell reducte pansit i solitari havia quedat transit d'un imperceptible efluvi femení. El seu encant, en aquell lloc, va semblar-me molt plausible.

De vegades, m'arribava a la pineda que s'en-cimbella als dalts del turó; allí em deixava sorprendre per l'hora del crepuscle. Des d'aquest lloc, havia assistit a impressionants holocaustes solars. De fet, les postes de sol són el record més car de les meves estades a l'illa. Majorment a la tardor, la incineració del dia es realitzava, de vegades, amb una exquisida i lírica simplicitat. El sol davallava del cel polit, de serenor impertorbable, cap a darrera el pedruscall ocat de les cales. Era un transir perfecte, d'una mansuetud un xic exasperant. Només l'estel de la tarda, amb el seu clau de llum esmolada, perforava l'afinada uniformitat del cel. En canvi, altres vegades, el crepuscle era una apoteosi de sangors esqueixant els esvorancs dels núvols. Va haver-n'hi una, que, en els paperots que aleshores escrivia, vaig qualificar de volcànica. Semblava talment que, de les muntanyes de ponent, hagués eructat una mena de cràter apocalíptic. Una nuvolada esprimatxada s'esmadeixava en unes filagarses amarades de tota la gamma de roigs i violetes. Els esvorancs eren travessats per un doll de llum espessa. Eren com toveres d'alt forn vomitant

el mineral fos. En alguns claps, la intensitat lumínica del roig era voluptuosa, tan mòrbida, que semblava l'entranya sangonent d'un animal mitològic monstruós. la ferida bategant, acabada d'obrir. A mesura que el dia s'acabava, la llum semblava recruar-se sobre si mateixa; aquell vermell s'anà quallant en les referides i els perfils dels núvols. La mar, lleument ondulant, es trencava en trèmul tornassol marí i violeta. El perfil de la terra es contrastava agressiu i foscant. Era un espectacle grandios, inabastable, abassegant. La sensació de fred —potser una esgarrifança— va tornar-me la consciència anímica. El meu desemparament era total. Vaig cercar la benigna i acollidora ombra de les cases del barri. Vaig ésser pres d'un defalliment vivísim; la meva inconsistència física em feia caminar tentinejant. Em feia l'efecte que havia assistit a quelcom semblant a una revolució en el moment més arravatat i frenètic de la follia incendiària. Mentre anava davallant pels carrerons, de tant en tant, una cinglantada elèctrica em recorria l'espinada. Poc a poc, vaig tornar a sentir la confortable sensació de la meva còrpora insignificant. El que més em va costar de retrobar, fou el sentit natural del color: al principi, ho veia tot d'una grisalla insípida. Arribant a casa, vaig tractar d'escriure-ho. Fou un fracàs total: les paraules semblaven formiguetes volent assolir un sol. Vaig trigar molt a tornar a veure les coses com abans. Penso que potser res no va ser exactament igual.

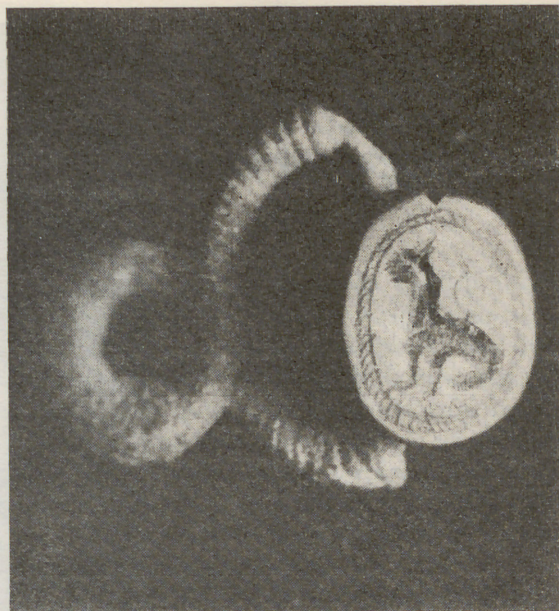
rosa dels VENTS

D'EIVISSA

De l'arqueologia púnica a l'art del cinema

Ens referirem ocasionalment, el mes passat, a l'antiguitat de la «colònia dels cartaginesos» fundada on avui s'alça Eivissa i a la importància que, com a ciutat amb el nom d'*Ibossim* —origen de l'actual—, va adquirir ben aviat. Tarradell diu que, «excepcionalment, ens ha arribat la data exacta de la fundació, l'any 654» (a. C.), i que «no hi ha cap raó sòlida per a dubtar de la veracitat de la notícia». D'altra banda, «als segles VI i V el nucli cartaginès d'Eivissa devia ésser ja prou important». Parlant de les colonitzacions grega i fenícia, afegeix: «El nostre país quedà migpartit entre les dues àrees: veié néixer a la part septentrional un gran centre grec —Empúries— i una important base fenicio-cartaginesa —Eivissa— a la part meridional». Aquesta última població ha prosseguit al llarg dels segles —ben esquivada pel que fa al nombre d'habitants, però forta davant els perills, al final de l'Edat Mitjana i al començament de la Moderna—, sempre amb el mateix nom, evolucionat a través del llatí, l'àrab i el català. La mateixa continuïtat de la població ha desfet o enterrat les «grans murades» i el «nombre considerable de cases admirablement construïdes» de què encara parlava Diodor. Resten, però, com a testimoni de la puixança de la ciutat púnica, més endavant confederada a Roma, el seu «grandiós cementiri», amb l'abundantíssim i ric material arqueològic que s'hi ha trobat, i la seva moneda, amb una àrea de difusió molt extensa. «La quantitat extraordinària de tombes», diu Tarradell, «indica una població relativament densa, la qual no podia viure exclusivament del que donava la terra d'Eivissa». Però «no és sols una qüestió de demografia», car les troballes «confirmen aquest diagnòstic: la

Escarabeu
del Museu
d'Eivissa

seva activitat com a fabricants i comerciants fou realment extraordinària». Així, doncs, «l'illa esdevingué ràpidament un centre comercial i mariner de primer rengle, i s'hi mantingué tota l'època cartaginesa i fins i tot després de la caiguda de Cartago». Els eivissencs continuen encunyant monedes —després de les plenament púniques, amb el característic déu Bes o Cabir—, i les dels segles II i I (a. C.) es troben a punts de tota la costa del Mogreb i de la Península. No cal dir que també han aparegut monedes púniques eivissenques a les veïnes Balears, en aquell temps molt diferents d'Eivissa, fins en allò que llegesc en un article de J. M. Mañà: «Durant l'antiguitat ni Mallorca ni Menorca no varen tenir monedes privatives». Les eivissenques arriben a l'època imperial romana, amb els caps d'August, Claudi o Calígula a l'anvers i el déu Bes, encara, al revers, amb la llegenda *Insula Augusta* en caràcters romans i púnics.

Tot aquest preàmbul ve a tomb d'un llibret que és l'última novetat dins la reduïda bibliografia eivissenca. El seu títol és *GUIA DE LA NECROPOLIS Y MUSEO MONOGRAFICO DEL PUIG DELS MOLINS (IBIZA)*, i ha sortit publicat enguany a Madrid, per la Direcció General de Belles Arts. L'autor d'aquest notable treball de 82 pàgines de text i 32 de làmines és María José Almagro, Directora del Museu d'Eivissa. A la portada es reproduïx en color una de les més belles figures de terra cuita trobades a l'illa, un bust femení d'influència hel·lenística. El títol, expressiu del contingut del llibret, té la seva explicació en el fet que el nou museu, edificat al peu del Puig des Molins, guarda només troballes procedents de la immediata necròpolis. En resta

fora tota la riquesa arqueològica descoberta als altres indrets d'Eivissa: Illa Plana, Cova des Cuieram, etc. La guia orienta no sols per les sales del museu sinó també per l'extens conjunt d'hipogeus, alguns dels quals són arranats per a la subterrània visita. L'obra comença amb un resum d'història antiga eivissenca, des de la fundació de la colònia, que és situada dins el corresponent marc històric, fins a l'època romana, que ací s'inicia abans que a les Balears, dins un gran respecte per l'avançat particularisme púnic. Com ens diu M. J. Almagro, «sabem que Quint Cecili Metel·lus no actua contra les Pitiüses, perquè aquestes illes ja estaven vinculades a Roma des de feia quasi un segle». Ve després un estudi de la necròpolis, de les investigacions que s'hi han realitzat i de l'edifici que s'hi ha bastit. La part fonamental és la descripció de les instal·lacions d'aquest museu de caràcter monogràfic, que és complementat, a la mateixa ciutat, per l'altre museu pròxim a la Catedral.

Els moments de més prosperitat i de màxima densitat demogràfica d'Eivissa es troben als extrems de la seva trajectòria. Els primers segles, a l'illa relacionada i coneguda, amb una

activa població principalment púnica —els eivissencs d'aleshores—, però amb «estrangers de tota mena», tenen una vaga semblança amb els anys actuals, d'unes intenses, per bé que en part diferents, activitats econòmiques. A Eivissa, avui, enmig de la poderosa dedicació turística i dels desgavells produïts, constatarem com és possible que aconseguixin un bon resultat esforços com els d'un club cinematogràfic. Constituint, sota la presidència de l'arquitecte Sr. Raimon Torres, el CINE CLUB IBIZA, donà la seva primera sessió el 10 de març proppassat, amb el film txec *El acusado* (aquest era el seu títol castellà). La precediren unes altres sessions, de finalitat difusora, en les quals vérem films com *El gabinete del Dr. Caligari* i *El abanico de Lady Windermere*. A un ritme de dues sessions mensuals, de l'acte inaugural ençà, han prosseguit, amb èxit, les activitats d'aquesta organització que ja compta amb nombrosos socis. Han estat ben celebrades les diferents intervencions del crític E. Ripoll Freixes, que ens ha parlat del cinema en general i dels films projectats i ha dirigit els corresponents col·loquis.

M. VILLANGÓMEZ LLOBET

DE MALLORCA

NOTICIARI CULTURAL

• Les revistes del Principat vénen concedint una atenció —que ens complaen a remarcar— als fets i noms culturals de les nostres Illes. SERRA D'OR del mes de març inseria el text del pròleg que Tomà Garcés ha escrit per a l'**Antologia** d'imminent aparició del nostre estimat col·laborador Marià Villangómez Llobet. I en el núm. d'abril, el reportatge **Una setmana d'hivern a Mallorca**, il·lustrat amb fotografies dels vells barris de Palma; cartes de Costa i Llobera a Miquel de Palol —juntaent amb altres de Maragall; cròniques de teatre referents a Joan Mas Bauzá; **temps de poesia** dedicat a Jaume Pomar, etc. I a ORIFLAMA, en un interessant índex d'escriptors, titulat **La jove Catalunya de les lletres**, s'hi dona la fitxa bio-bibliogràfica de Baltasar Porcel, Antònia Vicens, Josep

Melià, i Guillem Frontera, amb les corresponents fotografies de tots ells.

• L'activitat editorial entorn dels nostres escriptors és també sorprenent. Anotem els llibres que s'acaben de publicar: **Les quatre llunes** de Jaume Vidal Alcover, **L'abisme** de Gabriel Janer Manila, **Els carnisers** de Guillem Frontera, **Cèdules personals** de Miquel Pons... I els que sabem que sortiran aviat, com l'esmentada **Antologia** de Villangómez, i un nou recull de poemes de Guillem Colom.

• No són pocs els qui vénen observant l'existència d'un vertader nucli de gent nova que s'apilona entorn de la nostra revista LLUC. I s'hi constata la presència de poetes joveníssims, inèdits, com Mn. Pere Orpí, Llorenç Capellà, Mn. Joan Roig i Montserrat, Francesca Ensenyat i Seguí, Damià Huguet, Miquel Company Siquier, Joana Serra de Gayeta; i altres que immediatament publicarem: Rafael Socies i Company, Tonina Canyelles Colom, etc. I no citam, encara, aquest altre nucli tan nombrós de gent també nova

que hi ve col·laborant amb treballs de creació en prosa, o amb altres articles de crítica, investigació, sociologia, etc.

• El Dr. Joan Corominas, professor a la Universitat de Xicago, ha donat una conferència a l'Estudi General Lulhià sobre problemes de toponímia mallorquina. Noms com els d'Escorca, Crestaix, Manacor i Mancor, Aubocàsser, Castelletx, Montuïri, Puigpunyent, Montcaire, Sa Calobra, etc. varen ésser objecte de subtils disquisicions pel savi lingüista. La seva conferència podem ben bé qualificar-la d'un esdeveniment cultural a Mallorca.

• En el Teatre Balear va tenir lloc el passat mes d'abril una bella festa folklòrica amb l'actuació de dotze parelles de xeremiers mallorquins, replegats de totes les nostres contrades. La dita actuació fou amenitzada amb gloses del popularíssim senyor Calafat i amb la col·laboració musical dels conjunts **Els Calafats**, **Els Valldemossa**, **la Capella Mallorquina**, i de la guardonada cantora popular de Sa Pobra, Antònia Buaes, que hi cantà **S'estol des gerricó**.

● En un cycle de conferències científiques organitzat per la Societat d'Història Natural, el Dr. Guillem Mateu, missioner dels Sagrats Cors, parlà competentment sobre l'origen de la vida a la terra.

● El 24 d'abril, en una sessió acadèmica de l'Escola Lullista de Mallorca, va tenir lloc la investidura de «Magister» del Dr. Johannes Stöhr. El seu discurs d'entrada versà sobre el Teocentrisme en la Teologia de Ramon Llull. Li contestà en nom de l'Escola, el P. Antoni Oliver, C.R.

● Al Cercle de Belles Arts es celebraren dos actes el 18 i el 19 d'abril respectivament: consistiren en la presentació d'**Els carnisseres** pel seu autor Guillem Frontera, i de **L'abisme** per Gabriel Janer Manila. Un públic jove, àvid i entusiasta, s'hi congregà per assaborir-ne les primícies i fer-hi els seus primers comentaris.

● El Centenari de Maria Antònia Salvà segueix ple de ressonàncies. A Lluçmajor, a la Sala Capitular de l'Ajuntament, va tenir lloc una vetlada amb parlaments del senyor Miquel Font Oliver i del P. Bartomeu Matheu, M. SS. CC. L'Escolania del Santuari de Lluç s'hi desplaçà expressament per donar-hi un concert d'homenatge a l'excelsa poetessa que en diverses composicions i escrits cantà la Moreneta Regina de Mallorca.

I el setmanari FELANITX li ha dedicat un número special, patrocinat per la **Fundació Mn. Cosme Bauçà**, amb col·laboracions de Bernat Vidal i Tomàs, Josep Maria Llompart i Miquel Pons; i amb poemes de Miquel Bauçà i Joan Manresa, dos poetes felanitxers. En aquest homenatge també s'hi aplega una **Petita antologia** consistent en quatre composicions de Maria Antònia Salvà referents a temes de Felanitx.

HOMENATGE

A J. COLL BARDOLET

El diumenge dia 20 d'abril, la vila pirinenca de Campdevànol celebrà, entre altres actes cívics, la solemne inauguració del carrer dedicat al pintor, nadiu d'aquell vilatge i resident a Valldemossa, J. Coll Bardolet, que tan vinculat s'ha sentit sempre a les activitats culturals de la nostra Illa.

En presència de les primeres autoritats provincials i locals, el nostre col·laborador Octavi Saltor féu l'elogi públic de l'homenatjat, i llegí unes quatrenes d'enaltiment de la seva figura. També donà compte de les adhesions rebudes, en el curs del dinar que seguí a la cerimònia.

Entre els intel·lectuals que acudiren als actes, recordam Miquel Saperas, poeta i secretari honorari de l'Orfeó Català; els acadèmics Eduard Junyent (canonge, que duia la representació del Bisbe de Vic) i Emili Brugalla, i els familiars de l'enyorat periodista «Artur Llopis», que en vida fou promotor destacat de l'homenatge.

Coll Bardolet regracià l'honor que li era feta, i l'assistència i les expresives paraules que li dedicà, en cloure els parlaments, el governador civil de Girona, Sr. Muñoz-González Bernaldo de Quirós.

Tota la població es sumà fervorosament a la jornada, amb la seva devota presència i els seus espontanis i entusiastes aplaudiments.

També nosaltres feim l'enhonorable de LLUC a l'admirat i benivolgut amic Coll Bardolet per aquest públic reconeixement a la seva personalitat d'home i d'artista.

CONFERENCIES D'ETNOLOGIA I FOLKLORE

El Cercle Mallorquí ha reunit un bon esplet de públic aquesta primavera en un minicicle de conferències dedicades a les tradicions populars

Les conferències foren tres i les daren el Dr. Josep Romeu Figueras, investigador de l'Institut Espanyol de Musicologia del Consell Superior d'Investigacions Científiques (Barcelona), el prof. Julio Caro Baroja, Acadèmic de la Història i de Ciències Morals i Polítiques i secretari del Departament de folklore del mateix Consell (Madrid) i el P. Gabriel Llompart C. R., M. C. de la Societat Espanyola d'Etnologia i Folklore (Palma).

Els temes tractats foren els següents respectivament: **El teatre mallorquí de l'Edat Mitjana** (14 de març); **Les cultures populars i la seva diversitat** (20 de març), i **El folklore europeu i la pintura gòtica mallorquina** (18 d'abril).

Una constant de les conferències va esser la presentació de l'interés humà, cultural, històric i religiós d'els sabers, les tradicions i les arts populars i també l'advertència a institucions i particulars de la rapidesa actual amb què se perden avui aquestes. Es clar que la història no es pot fer anar enrera, encara que els folkloristes exagerats poguessen qualque pic pensar que això fos raonable. No se tracta d'això. La història i la vida són primeres que el folklore però es precís recollir i fixar per escrit l'oral quan es perdi com a record, com a relíquia, com a tresor per la ulterior renovació de la cultura que ara entra. Un dels conferenciants va recordar en aquest sentit el poeta:

**Tera endins, terra endins,
com les pròvides ruïnes
d'on brollaren els grans Renaixements.**

La cultura es font de cultura; la vida passada és broll sempre de vida per al futur enc que aquest sembli remot, però avui ve aviat. El present està destinat a morir com el passat però té obligació de deixar una consciència pel futur.

Les conferències despertaren interès —el publi ho mostrà, especialment en alguna d'elles—. Donam gràcies al Cercle Mallorquí pel tríptic que ens oferí i esperam que les llavors sembrades no les se'n duga el vent.

Les Publicacions de l'Abadia de Montserrat us ofereixen

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA

QUADERNS QUINZENALS
PER A PENSAR I SENTIR
AMB L'ESGLÉSIA
DEL POSTCONCILI

Per primera vegada, tota la documentació d'interés eclesial és publicada en la nostra llengua d'una manera sistemàtica i periòdica.

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA us farà arribar amb tota seguretat i garantia les encícliques, missatges, discursos, al·locucions i homilies del Papa, les instruccions dels Organismes postconciliars, els decrets de les Congregacions romanes, i, encara, una selecció d'altres textos interessants, oficials o oficiosos, tals com pastorals de bisbes, comunicats de les conferències episcopals, conclusions de congressos, declaracions d'altres jerarquies eclesiàstiques, articles de teòlegs eminents, etc.

32 p. de text útil, 17 x 24 cm.

Subscripció anual (22 números): 275 ptes.

Subscripció semestral: 150 ptes.

(estranger: 325 i 200)

Els subscriptors rebran sense cap recàrrec els números extraordinaris.

Adreçau les vostres subscripcions a

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA - MONTSERRAT (Barcelona)

UNA REVISTA PER A SACERDOTS I LAICS
QUE NOMÉS TENEN TEMPS DE LLEGIR-NE UNA

La Comissió de Litúrgia de Mallorca

acaba d'editar les partitures de les

PARTS DEL PROPI

de la

MISSA

”PAU ALS HOMES”

del P. Antoni Martorell

amb les distintes lletres per a les festes de Nadal, Pasqua, Ascensió, Apòstols, Immaculada Concepció i festes de la Mare de Déu, Tots Sants, Sant Josep i Confessors, Pentecostés. Corpus, i Crist Rei.

DEMANAU-NE EXEMPLARS A LES BONES LLIBRERIES